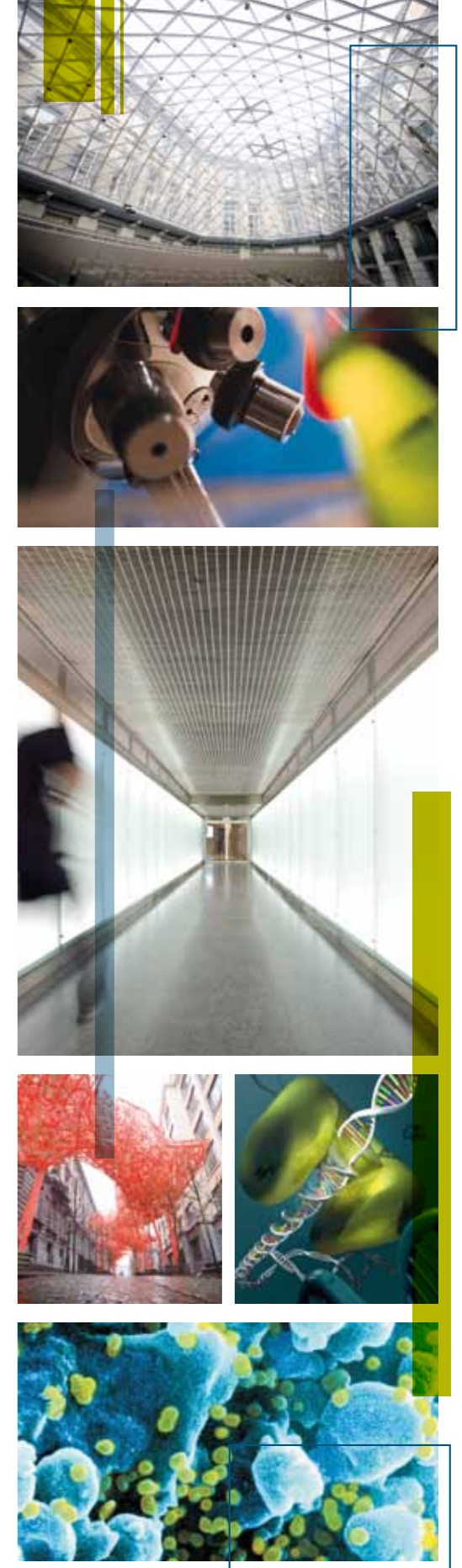

IST INSTITUUT SAMENLEVING & TECHNOLOGIE

JAARVERSLAG 2008

INSTITUUT SAMENLEVING & TECHNOLOGIE
 Vlaams Parlement 1011 Brussel
 TEL +32 [0]2 552 40 50
 FAX +32 [0]2 552 44 50
 samenlevingentechnologie@vlaamsparlement.be
 www.samenlevingentechnologie.be

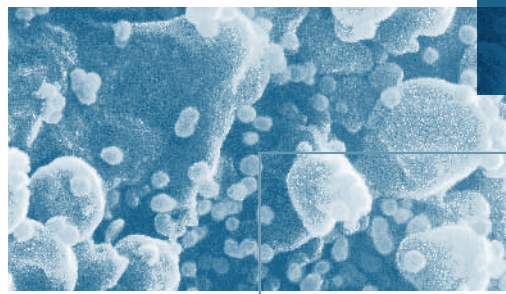
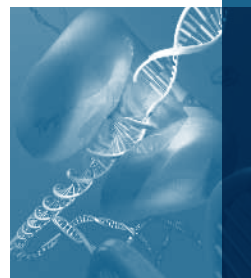
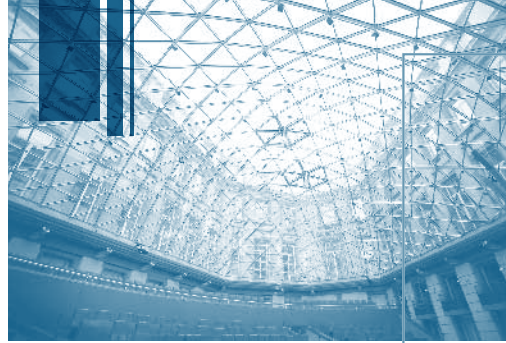
Instituut Samenleving & Technologie

JAARVERSLAG 2008

Instituut Samenleving & Technologie

JAARVERSLAG 2008

INSTITUUT SAMENLEVING EN TECHNOLOGIE

VOORWOORD

Dit is het zevende jaarverslag van onze instelling en deze terugblik toont hoe het voorbije werkjaar een bijzonder jaar was voor het viWTA: 2008 was een jaar van verandering. De aanbevelingen naar aanleiding van de grondige evaluatie uit 2007 werden vastgelegd in een decreetswijziging en dat was het startsein van een aantal ingrijpende veranderingen in de werking van het instituut.

De eerste, meest zichtbare verandering is de naamswijziging. Het viWTA wordt het IST, Instituut Samenleving en Technologie. Deze nieuwe naam sluit aan bij de missie en de activiteiten van het instituut, ook communicatief is het eenvoudiger dan het moeilijke viWTA. Bij deze nieuwe naam, hoort ook een ander logo, een aangepaste look en huisstijl en een nieuwe website.

De decreetswijziging bracht de instelling ook dichterbij het Vlaams Parlement: door de wijziging van artikel 87 kan het parlement nu ook snel, korte ad hoc opdrachten geven aan het IST.

Een belangrijke wijziging werd ook doorgevoerd in de werkwijze om het werkprogramma samen te stellen. Om tot een gebalanceerde, actuele keuze van de onderwerpen te komen werd een transparante procedure opgestart waar zowel internationale zusterinstellingen, Vlaamse kennisactoren en de bevoegde parlementaire commissies betrokken worden.

Maar 2008 was niet alleen het jaar van verandering, de instelling bleef ook gedreven verder werken met de kernactiviteit van de instelling: onderzoek doen en op basis daarvan het Vlaams Parlement informeren en constructieve aanbevelingen doen. En dat resulteerde in vier onderzoeksrapporten, zes toegankelijke en leesbare dossiers, één reeks aanbeveling en twee discussiebrochures.

De behandelde onderwerpen volgen de actuele vragen die in onze maatschappij leven op de voet en dragen ook bij tot het debat, niet alleen door objectieve informatie maar ook door grote aandacht te besteden aan de participatieve luiken in de projecten. Hierdoor kunnen niet alleen experts maar ook burgers een actieve rol spelen in dit debat.

Een voorbeeld van deze participatieve aanpak was de eerste burgerconventie die in het Vlaams Parlement georganiseerd werd over het thema 'Mijn auto, mijn gezondheid'. Deze conventie bracht meer dan 200 burgers samen om in het Vlaams Parlement te debatteren over welke maatregelen de burger belangrijk vindt. De conclusies werden neergeschreven in een rapport dat aan voorzitter Marleen Vanderpoorten overhandigd werd.

Een uitermate geslaagd project van het IST is dat waarbij het fenomeen van 'Gaming' bij jongeren in Vlaanderen grondig in kaart werd gebracht en waarbij succesvolle beleidsaanbevelingen werden gedaan. We mogen stellen dat deze studie een belangrijke factor is geweest om een Vlaams beleid inzake gaming vorm te geven.

We hebben ook de eerste concrete resultaten gezien van het dichter aansluiten bij de activiteiten van het Vlaams Parlement. Het aantal opdrachten van de parlementaire commissies is beduidend toegenomen, wat in een aantal gevallen zijn beslag kreeg in resoluties die in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement werden besproken en aanvaard.

We mogen stellen dat het instituut in 2008 een nieuw elan gekregen heeft waardoor de band met het Vlaams Parlement duidelijk werd geconsolideerd en waardoor het IST haar decretrale opdracht nl. het informeren en adviseren van het Vlaams Parlement over thema's betreffende samenleving en technologie, ten volle kan waarmaken.

Robby Berloznik

Directeur van het IST

INHOUDSOPGAVE 2008

Voorwoord	4
Inhoudsopgave	6
DEEL 1 HET IST	8
1. Raad van Bestuur en Dagelijks Bestuur	9
2. Personeelsleden	10
3. Implementatie decretale evaluatie en decreetswijziging	10
4. Nieuwe procedure samenstelling werkprogramma	11
5. Het jaarverslag 2008	12
DEEL 2 ONTSTAAN EN MOTIVERING VAN NIEUWE PROJECTEN 2008	14
1. Biobrandstoffen	15
2. Fertiliteitstechnologie	15
3. Civisti	16
4. World Wide Views	17
5. Festival: E-dinges	17
6. Bevraging Vlaamse Parlementsleden	18
7. Wonen en Zorg	18
DEEL 3 VERLOOP VAN DE PROJECTEN	20
VOLTOOIDE PROJECTEN	21
1. Jongeren en Gaming	21
2. Waterstof: de discussie	23
3. Vaccinatie: de discussie	25
4. ICT en cultuurparticipatie: een synthese	26
5. Reflectie programma energie en klimaat	28
GESTARTE PROJECTEN EN DOORLOPENDE PROJECTEN	30
1. Biobrandstoffen	30
2. Fertiliteitstechnologie	32
3. Civisti	33
4. World Wide views	35
5. Decentrale energievoorziening onder lokaal beheer	36
6. Mijn auto, mijn gezondheid	38
7. Festival: E-dinges	41
8. Bevraging Vlaamse Parlementsleden	43
9. Wonen en Zorg	44

DEEL 4 AANBEVELINGEN:	46
- Jongeren en Gaming	47
DEEL 5 COMMUNICATIE	52
DEEL 6 HET IST EN DE INTERNATIONALE CONTEXT	58
DEEL 7 ADMINISTRATIEF VERSLAG	62
DEEL 8 FINANCIEEL VERSLAG	64
DEEL 9 ACTIVITEITENOVERZICHT VAN HET WETENSCHAPPELIJK SECRETARIAAT	68
DEEL 10 PUBLICATIES	76
LIJST MET AFKORTINGEN	78
COLOFON	80

DEEL 1 HET IST

1. RAAD VAN BESTUUR EN DAGELIJKS BESTUUR

Op 17 juli 2000 richtte het Vlaams Parlement het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek (viWTA) op. In de loop van 2008, na een decretale evaluatie, wijzigde het instituut zijn naam in Instituut Samenleving en Technologie (IST). De opdracht van het IST past in het kader van het technologisch aspectenonderzoek of 'technology assessment' (TA). Het IST is een autonome instelling binnen het Vlaams Parlement. De organisatie heeft een eigen Raad van Bestuur die instaat voor het beleid. Deze zestienkoppige Raad bestaat voor de helft uit Vlaamse Volksvertegenwoordigers (die ook de voorzitter leveren) en voor de andere helft uit personen uit de Vlaamse wetenschappelijke en technologische wereld. Na de verkiezingen van 2004 heeft de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement op 13 oktober 2004 voor een tweede keer de Volksvertegenwoordigers in de Raad van Bestuur van het IST aangewezen.

In 2008 was de heer Robert Voorhamme de voorzitter van de Raad van Bestuur, mevrouw Monika Van Kerrebroeck en de heer Jean-Jacques Cassiman waren de ondervoorzitters.

De volledige Raad bestond in 2008 uit:

- de heer Jaak Gabriels
- de heer Eloi Glorieux;
- mevrouw Kathleen Helsen;
- de heer Jan Peumans;
- de heer Erik Tack;
- mevrouw Marleen Van den Eynde;
- mevrouw Monica Van Kerrebroeck
- de heer Robert Voorhamme

als Vlaamse Volksvertegenwoordigers

- de heer Paul Berckmans;
- de heer Jean-Jacques Cassiman;
- de heer Stefan Gijssels;
- mevrouw Ilse Loots;
- de heer Harry Martens;
- de heer Freddy Mortier;
- de heer Nicolas van Larebeke-Arschodt;
- mevrouw Irene Veretennicoff

als vertegenwoordigers van de Vlaamse wetenschappelijke en technologische wereld.

Het Dagelijks Bestuur van het IST bestond in 2008 uit de heer Robert Voorhamme, mevrouw Monica Van Kerrebroeck, de heer Jean-Jacques Cassiman en de heer Robby Berloznik.

In november 2008 verliet de heer Jaak Gabriels de Raad van Bestuur. Hij wordt vervangen door mevrouw Fientje Moerman.

2. PERSONEELSLEDEN

De dagelijkse werking van het IST is in handen van een multidisciplinair Wetenschappelijk Secretariaat, onder leiding van een directeur. Het Wetenschappelijk Secretariaat coördineert het onderzoek, organiseert de interactie tussen publiek en experts en verleent advies aan het Vlaams Parlement.

Op 1 september 2008 bestond het Wetenschappelijk Secretariaat uit de volgende leden:

- Robby Berloznik, directeur;
- Donaat Cosaert, onderzoeker;
- Stef Steyaert, onderzoeker;
- Lieve Van Damme, communicatieverantwoordelijke;
- Els Van den Cruyce, onderzoeker;
- Willy Weyns, onderzoeker.

Het Wetenschappelijk Secretariaat wordt bijgestaan door Sabine Vermeulen, secretariael medewerker. Sabine Vermeulen werd van januari tot december 2008 vervangen door Sofie de Ridder en Carine Cleymans.

Op 1 december 2008 heeft Stef Steyaert het IST verlaten.

3. IMPLEMENTATIE DECRETALE EVALUATIE EN DECREETSWIJZIGING. HET VIWTA WORDT HET 'INSTITUUT SAMENLEVING EN TECHNOLOGIE', HET 'IST'.

Als implementatie van de decretale evaluatie worden volgende wijzigingen doorgevoerd:

In het decreet:

- 1 wordt de naam gewijzigd in 'Samenleving en Technologie', met de bepaling 'instelling verbonden aan het Vlaams Parlement';
- 2 de opdracht 6 om jaarlijks een analyse te maken van de behoeften aan onderzoek en ontwikkeling in artikel 4 valt weg;
- 3 de jaarlijkse periodiciteit in art. 5 om een werkplan op te stellen vervalt en de benaming van het werkplan wordt veranderd in 'werkprogramma';
- 4 met het oog op de invoering van Corporate Governance, zal de directeur geresponsabiliseerd worden voor de uitvoering van de beslissingen van de Raad van Bestuur.

In het Reglement van het Vlaams Parlement:

Om de band met het Vlaams Parlement te versterken, wordt Artikel 87 bis van het reglement van het Vlaams Parlement uitgebreid met de mogelijkheid voor de commissies om het IST vlot te

consulteren en op te roepen, tijdens hun dagelijkse werkzaamheden. Het Vlaams Parlement kan met andere woorden nu ook kortlopende opdrachten aan de instelling toevertrouwen.

Deze opdrachten zullen rechtstreeks door de commissies aan de directeur overgemaakt worden.

Ze kunnen bestaan uit:

- 1 het opmaken van een informatieve nota of een synthesedossier;
- 2 het organiseren van hoorzittingen en/of informatieve evenementen zoals workshops en seminars;
- 3 een vraag om toelichting.

Dit telkens over problemen en onderwerpen die binnen de opdrachten van het IST vallen en dus direct of indirect te maken hebben met de impact van wetenschap en technologie op de samenleving.

Voor het verzamelen van informatie hiervoor, kan het IST samenwerken met de Dienst Informatie van het Vlaams Parlement.

4. NIEUWE PROCEDURE SAMENSTELLING WERKPROGRAMMA

In opvolging van de aanbevelingen naar aanleiding van de decretale evaluatie heeft de Raad van Bestuur van het Instituut Samenleving en Technologie op 9 april 2008 beslist om de procedure tot het opstellen van een Werkprogramma transparanter te maken. De bedoeling is tot een open procedure te komen, waarbij zowel buitenlandse experts, actoren uit de Vlaamse kennisinstellingen als het Vlaams Parlement zelf gehoord zullen worden over hun aandachtspunten voor het IST.

De interactie met deze verschillende geledingen gebeurt op basis van een beschrijving van een aantal algemene maatschappelijke trends waarbij bijzondere aandacht gaat naar de wetenschappelijke en technologische consequenties. Hiervoor werd een 'IST Trendnota' opgesteld die als uitgangspunt dient voor de besprekingen met experts en Vlaamse kennisactoren. Beide besprekingen hebben inmiddels plaatsgevonden (12 september en 16 oktober 2008). De Trendnota werd door de Raad van Bestuur van het IST op 9 april 2009 goedgekeurd.

De volgende fase in de nieuwe procedure is een bespreking van de 'IST Trendnota', samen met de resultaten van de vorige besprekingen, in de bevoegde commissies van het Vlaams Parlement. Het is de bedoeling om een gedachtewisseling te organiseren en zo de prioriteiten en aandachtspunten voor de opmaak van het Jaarprogramma 2009 te identificeren. Met die werkwijze wil het IST bij de inhoudelijke keuze van zijn werkprogramma maximaal rekening houden met de meningen die daarover binnen de bevoegde commissies leven. Het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement besliste op 1 december 2008 in te stemmen met de vraag om een gedachtewisseling te organiseren met de bevoegde commissies. Samen met de directie Decreetgeving werden op 9 januari 2009 de bevoegde commissies bepaald. Ook werd overeengekomen om de trendnota om praktische redenen te verspreiden, zodat de commissieleden er kennis kunnen van nemen en de uiteenzetting hierover tijdens de respectievelijke gedachtewisselingen beperkt kan blijven. De trendnota werd besproken in de commissie Onderwijs op 5 februari 2009, in de commissie Welzijn op 3 maart 2009 en in de commissie Leefmilieu op 19 maart 2009.

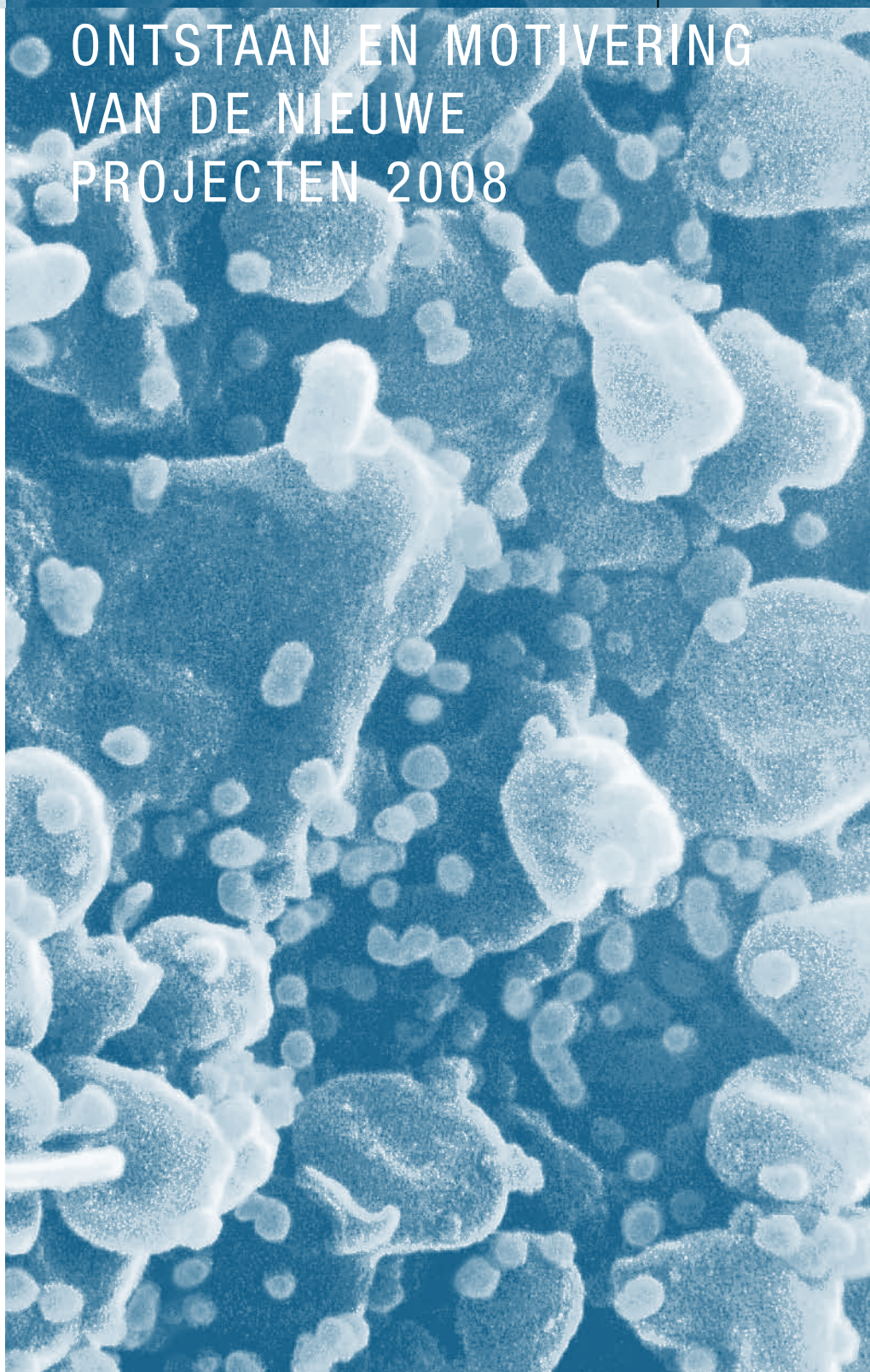
5. HET JAARVERSLAG 2008

2008 was voor het IST een jaar van verandering. Het instituut kreeg niet alleen een nieuwe naam, huisstijl en website; ook de procedure om tot een werkprogramma te komen, werd vernieuwd en dichter bij het parlement en de kennisinstellingen gebracht. In de loop van 2008 werd ook een aantal projecten gestart en afgesloten. Omdat het IST wil inspelen op de actualiteit en op de vragen die leven in de samenleving en in het Vlaams Parlement werd een groter aantal kortlopende projecten uitgevoerd.

De projecten behandelen zoals steeds een breed scala aan onderwerpen die zich op het snijpunt van wetenschap, technologie en maatschappij bevinden. De belangrijkste resultaten van de afgewerkte projecten zijn weergegeven in deel 4 van dit jaarverslag. Daarnaast presenteert dit jaarverslag ook de motivering en het ontstaan van de nieuwe projecten (deel 2) en het verloop en de status van alle projecten (deel 3).

DEEL 2

ONTSTAAN EN MOTIVERING VAN DE NIEUWE PROJECTEN 2008

In 2008 gingen zeven nieuwe projecten van start. De motivering voor deze projecten en de maatschappelijke context waarin ze ontstonden worden weergegeven in deel 2 van dit jaarverslag.

1. BIOBRANDSTOFFEN

Het project Biobrandstoffen geeft een eerste invulling aan trend 7 'biogebaseerde economie' van de trendanalyse. Deze trend scoorde het hoogst, zowel bij de consultatie van Europese TA-specialisten als bij de wetenschappers en adviesorganen. Daarom heeft de Raad van Bestuur beslist om met dit project onverwijld van start te gaan, om deze opportuniteit niet te missen. Vanuit de Europese dynamiek laait de wetenschappelijke en maatschappelijke controverse immers hoog op. Vlaanderen moet beslissen of en onder welke voorwaarden het verder investeert in onderzoek naar en ontwikkeling van de verschillende generaties van biobrandstoffen. Hoe past dit in het algemene beleid op het vlak van energie, mobiliteit en klimaat? Welke zijn de raakvlakken met het beleid inzake plattelands- en duurzame ontwikkeling? Lessen trekkend uit het succesrijke project Auto & gezondheid, werd geopteerd voor een gelijkaardig, gefaseerd projectverloop. Later zal beslist worden of een burgerparticipatief luik in de tweede helft van 2009 opportuun is.

2. FERTILITEITSTECHNOLOGIE

Een kinderwens is een bijzonder complex gegeven. Voor koppels bij wie een kind lang op zich laat wachten, komt er nog een extra dimensie bij: het falen van de eigen vruchtbaarheid. Tegenover dat moeilijk te vatten kluwen van verlangens, emoties, noden en behoeften, stelt de medische wereld een technisch antwoord: de fertiliteitsbehandeling. Hormoonstimulaties, inseminaties, ivf en icsi (waarbij een zaadcel rechtstreeks in de eicel wordt ingebracht), werken met donormateriaal...

De voorbije decennia heeft de fertiliteitsgeneeskunde tal van nieuwe terreinen veroverd. Ons land staat aan de top wat de technologische aspecten van vruchtbaarheidsbehandelingen betreft. Daarnaast wordt België benijd om zijn goede wetgeving, die een grote toegankelijkheid van deze behandelingen combineert met een goede medische praktijk. Onze erg liberale houding maakt dat veel buitenlanders, die in eigen land omwille van ethische bezwaren geen behandeling kunnen krijgen, bij ons hun heil komen zoeken.

In schril contrast met de voorbeeldfunctie die we op heel wat terreinen hebben, staat echter het verbijsterende gebrek aan aandacht voor de impact van de technologie op het leven van de mensen die deze behandelingen ondergaan. Het volgen van vruchtbaarheidsbehandelingen heeft een relationele, sociale, lichamelijke en ook psychologische impact op het individu. Wat nagenoeg alle koppels als het moeilijkste ervaren tijdens de fertiliteitsbehandelingen is de emotionele storm waarin ze terechtkomen, een soort rollercoaster van hoop, angst, onzekerheid, spanning, opluchting of net teleurstelling en ontgoocheling, als een behandelingscyclus niet tot het verhoopte resultaat leidt.

Precies deze individuele realiteit van koppels en individuen die hun toevlucht moeten nemen tot de geneeskunde, om hun kinderwens te realiseren, wil het IST met dit dossier onder de aandacht brengen.

3. CIVISTI

Onze samenleving evolueert snel als gevolg van globalisering, nieuwe technologieën, multiculturaliteit, ontwikkelingen in de media, klimaatwijziging en milieuproblemen, nieuwe vormen van energie, toenemende welvaart en consumptie, enz. Veel van die ontwikkelingen spelen zich af op het raakvlak tussen wetenschappen, technologie en samenleving. Gekoppeld aan die ontwikkeling steken ook problemen de kop op in verband met het maatschappelijke beheer van de behoeften en onzekerheden die daarmee gepaard gaan, zowel voor de samenleving als voor het individu.

Welk soort van problemen zal Europa in de toekomst moeten oplossen? Welke maatschappelijke kenmerken lijken ons wenselijk voor het toekomstige Europa? Welke doelstellingen moeten we nastreven bij de ontwikkeling van de Europese gemeenschap?

Deze en nog heel wat meer vragen zullen aan bod komen tijdens twee burgerraadplegingen in de zeven Europese landen die deel uitmaken van het Civisti-project: Denemarken, Oostenrijk, Vlaanderen/België, Finland, Malta, Bulgarije en Hongarije. Het Civisti-project geeft burgers de gelegenheid om hun kijk op de toekomst te bepalen en te communiceren en om die visies ook te verwerken in relevante doelstellingen en verwachte hindernissen op lange termijn voor wetenschappen, technologie en innovatie.

Het CIVISTI-project is gebaseerd op het idee dat het proces van het opstellen van een relevante en proactieve onderzoeksagenda in alle opzichten te winnen heeft bij een gestructureerd overleg met de burger. De burger is immers de drager van bekommernissen en verwachtingen met betrekking tot de toekomst en door gebruik te maken van aangepaste methoden en technieken is het mogelijk die bekommernissen en verwachtingen te identificeren en te verwerken tot relevante onderzoeksagenda's.

Samengevat beoogt CIVISTI het volgende:

- een lijst opstellen van nieuwe en opkomende wetenschappelijke en technologische aandachtspunten ('issues' voor Europa);
- een lijst opstellen van beleidsopties met relevantie voor toekomstige Europese kaderprogramma's;
- daartoe een vernieuwend proces van burgerparticipatie uitwerken in de zeven participerende lidstaten, met ondersteuning van de analytische capaciteit van experts en stakeholders.

4. WORLD WIDE VIEWS

In december 2009 vindt in Kopenhagen de COP15 Internationale Klimaatconferentie plaats. Die zal zich buigen over de post-Kyoto-doelstellingen en -overeenkomsten voor de periode die ingaat vanaf 2012. Als TA-instituut is het IST van oordeel, samen met zusterinstituten in het EPTA-netwerk, dat de stem van de burger op zulke gelegenheden niet mag ontbreken. Wij willen de opgedane ervaring in burgerparticipatie gezamenlijk ten dienste stellen van dit wereldgebeuren. Daarom zal het IST op 26 september e.k. in Vlaanderen een burgerconventie (100 burgers) inrichten over de agenda van COP15. Tientallen partnerorganisaties over de hele wereld organiseren dan op een gecoördineerde wijze een gelijkaardige conferentie. De resultaten worden overgemaakt aan de leden van onze eigen delegatie die naar Kopenhagen gaat. Vooraf worden uitgebreide contacten gelegd.

5. FESTIVAL: E-DINGES

Op de Raad van Bestuur van 9 april 2008 werd de organisatie van het technologiefestival met als thema 'Over leven in digitaal Vlaanderen' goedgekeurd. In overleg met het IBBT werd beslist om het technologiefestival in een wederzijdse samenwerking te organiseren.

De blauwdruk is gebaseerd op volgende elementen:

- de algemene filosofie en bedoeling van een technologiefestival is de basis te leggen voor een open en constructief maatschappelijk debat rond een specifiek technologiedomein (hier ICT). De diverse aandachtspunten, zowel wetenschappelijk, technisch als maatschappelijk, zijn meestal complex, controversieel en meerdimensionaal. Via een festivalaanpak, met een veelheid aan activiteiten op een beperkte plaats, willen we geïnteresseerden op een relatief korte tijd (één of enkele dagen) de gelegenheid bieden om kennis te maken met heel uiteenlopende aspecten van het technologiedomein;
- de ervaringen met Nano Nu dienen als basis voor de organisatie van het festival waarbij de leerpunten die uit de externe evaluatie naar voren kwamen, zeker dienen meegenomen te worden;
- het uitgangspunt is dat de relevante kennis binnen het IST (op basis van eerdere projecten) en het IBBT zichtbaar gevaloriseerd moet worden op het festival. Hierdoor moet ook de zichtbaarheid van het IST en het IBBT in zijn geheel verhogen;
- aansluiting moet gevonden worden bij de agenda van het Vlaams Parlement: de maatschappelijke beleidsnota 'Digitaal Vlaanderen', goedgekeurd op de plenaire vergadering van 28 mei 2008, dient hier als referentie.

De centrale vraag van het technologiefestival wordt 'Hoe verandert de digitale revolutie het dagelijkse leven in Vlaanderen?' Door dit dagelijkse leven onder te verdelen in een aantal thema's of leefdomeinen sluiten we aan bij de agenda van het parlement en wordt de relevante kennis van het IST gevaloriseerd. In de maatschappelijke beleidsnota 'Digitaal Vlaanderen' komen volgende thema's aan bod:

- E-economie en E-mobiliteit
- E-gezondheid en E-zorg
- E-leren en E-werken
- E-cultuur en E-media

Het Vlaams Parlement vermeldt in deze nota eveneens drie aandachtspunten als digitale agenda voor de Vlaamse overheid zelf: E-government, E-democratie en het dichten van de digitale kloof. Met uitzondering van twee domeinen, 'E-economie en E-mobiliteit' én 'E-leren en E-werken', heeft het IST op al deze terreinen projecten uitgevoerd. De agenda van het parlement sluit met andere woorden nauw aan bij het uitgevoerde werk van het IST.

6. BEVRAGING VLAAMSE PARLEMENTSLEDEN

Het IST organiseert voor de tweede maal een bevraging van de Vlaamse parlementsleden omtrent hun kennis en houding ten aanzien van wetenschap en technologie. Deze bevraging moet inzichten opleveren over de visie van de Vlaamse parlementsleden op de rol van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen en hun impact op de samenleving. In dit onderzoek wordt ook gepeild naar hun visie op het Vlaamse onderzoeks- en innovatiebeleid en hun verwachtingen ten aanzien van de werking van het IST.

De resultaten van dit onderzoek kunnen het IST helpen om beter zijn opdrachten voor het Vlaams Parlement te vervullen en zijn werking af te stemmen op de behoeften van de volksvertegenwoordigers. Een gelijkaardig onderzoek vond reeds plaats in 2005. De vergelijking van en de evolutie in de gegeven antwoorden zullen voor het IST waardevol materiaal bevatten om de werking verder te optimaliseren.

7. WONEN EN ZORG

Het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement gaf het IST op 13 oktober 2008 de opdracht om de Commissie Wonen en Zorg te begeleiden bij het ontwikkelen van een visie, om relevante sprekers en documenten voor te stellen aan de commissie Wonen en Zorg en om die commissie te ondersteunen bij de voorbereiding van het opstellen van een maatschappelijke beleidsnota, gebaseerd op de werkzaamheden van de commissie.

DEEL 3

VERLOOP VAN DE PROJECTEN

In 2008 gingen zeven nieuwe projecten van start en werden vijf lopende projecten afgesloten waaronder 'Jongeren en Gaming' en 'ICT & Cultuurparticipatie'.

Van alle projecten die het IST in 2008 organiseerde, vindt u in deel 3 van dit jaarverslag een informatiefiche met een korte beschrijving van het verloop van het project.

VOLTOOIDE PROJECTEN

1. JONGEREN EN GAMING

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Ze krijgen er niet genoeg van. Jongeren en gaming, een overzichtstudie.

- › **Projectleider:** Stef Steyaert

- › **Projectbeschrijving:** De overzichtsstudie focust op vier boeiende dimensies van gaming in Vlaanderen: de band tussen gamen en gedrag, de mogelijkheden voor een Vlaamse game-industrie, het gebruik van games in het onderwijs en de bijdrage van gamen aan de vorming van nieuwe sociale netwerken. De studie gebeurde vooral aan de hand van literatuur- en documentenstudie. Waar nodig werd een beperkt aantal interviews afgenomen of een kleine survey georganiseerd.

- › **Projectuitvoerders:** Evelien De Pauw en Stefaan Pleysier van het Expertisecentrum Maatschappelijke Veiligheid (KATHO-Ipsoc, Kortrijk), Jan Van Looy van de Onderzoekscel Digital Arts & Entertainment (HOWEST-PIH Kortrijk) en Ronald Soetaert van de Onderzoeksgroep Cultuur & Educatie (UGent)

- › **Projectperiode:** mei 2007 – februari 2008

- › **Publicaties:** Rapport: Ze krijgen er niet genoeg van! Jongeren en Gaming, een overzichtsstudie, Brussel, IST, 202 p.
Dossier 14 Game on! We krijgen er niet genoeg van!, Brussel, IST, 31 p.
Aanbevelingen Games in Vlaanderen, Brussel, IST, 7 p.

- › **Kwaliteitscontrole:** peer reviews

Situering:

Games staan in de belangstelling, zoveel is duidelijk. Sinds hun ontstaan, ondertussen veertig jaar geleden, ontgroeiden ze de 'nerdy' subcultuur waaruit ze afkomstig zijn en evolueerden ze naar een 'mainstream' cultuurproduct. De sector werd een heuse industrie die de vergelijking met de muziek- en filmbusiness kan doorstaan. Ondanks hun respectabele leeftijd, hun plaats in de (jeugd)cultuur en hun economische impact, kampen games in de publieke opinie en in het politieke discours met een ongenueanceerde, dubbelzinnige beeldvorming. Enerzijds beweren zegeberichten dat de game-industrie groter is dan de filmindustrie of dat miljoenen mensen wereldwijd naar Second Life emigreren. In scherp contrast daarmee staan echter waarschuwendende berichten over verslaving of hoe games aanzetten tot asociaal en zelfs gewelddadig gedrag. In de jaren zeventig maakten ouders in de VS zich zorgen over het enthousiasme waarmee hun kinderen zich in speelhallen onledig hielden. Wetenschappers brachten dit in verband met het fenomeen van de morele paniek: berichtgeving over het 'nieuwe' versterkte de publieke bezorgdheid en bracht haar buiten alle proporties. Hierdoor ontstond een collectieve angstpsychose. Tijdens deze periode werd al uitgebreid onderzoek gedaan naar verbanden met verslaving, vetzucht, zwakke schoolresultaten...

De tweede angstgolf duikt op aan het begin van de jaren negentig bij de release van Mortal Kombat en Doom. De vrees voor kopieergedrag is tot op heden niet verdwenen. Zo suggereerden kwaliteitskranten een causale link tussen de voorliefde van Hans Van Themsche voor geweldgames en zijn moordtocht. In de kerstperiode van 2005 veroorzaakten screenshots van het spel Bully een gelijkaardige deining: het spel zou aanzetten tot pesten, bezorgde leerkrachten organiseerden een petitie en drongen aan op een verbod. Het spel kwam later onder de naam Canis Canem Edit op de markt en werd een succes. De commotie bleek overtrokken.

In Vlaanderen is er een gebrek aan genuanceerde informatie over het fenomeen 'gaming' (met pas de laatste jaren de eerste echte wetenschappelijke studies). Daardoor is er weinig of geen plaats voor een sereen, open debat over gamen. Vanuit die vaststelling startte het IST een overzichtsstudie onder de titel 'Ze krijgen er niet genoeg van! Jongeren en gaming'.

De focus lag in deze studie op vier uitdagende dimensies van gamen in Vlaanderen:

- Is er in Vlaanderen plaats voor een game-industrie? Wat zijn kansen, mogelijkheden, beperkingen, ...?
- Wat zijn de effecten - positief en negatief, op korte, middellange en lange termijn - van 'gaming'?
- Wat is de relatie tussen het spelen van games en de zogeheten nieuwe sociale netwerken?
- Wat is het educatief potentieel van games? Kunnen games op een zinvolle manier gebruikt worden in klas- en leersituaties?

Projectbegeleiding:

Het begeleidend comité voor dit project bestond uit Vero Van den Abeele (Groep T, Leuven), Debbie Esmans, (Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media), Bie Vancraeynest (Vlaamse Jeugdraad), Marc Verstappen (de Singel-Villanella), Swen Vincke (Larian), Philippe Vastenaeken (VRT), Wim Dewaele (IBBT).

Het begeleidend comité kwam samen op 4 september 2007 en op 17 december 2007.

Projectverloop:

De overzichtsstudie 'Ze krijgen er niet genoeg van! Jongeren en gaming' werd uitgevoerd door drie partners: het Expertisecentrum Maatschappelijke Veiligheid (KATHO-Ipsoc, Kortrijk), de Onderzoekscel Digital Arts & Entertainment (HOWEST-PIH Kortrijk) en de 'Onderzoeksgroep Cultuur & Educatie' (UGent). Eind december 2007 leverde de onderzoeksploeg een voorlopig eindrapport af. Dit document werd toegezonden aan twee reviewers.

Hoorzitting Jongeren en Gaming (april 2008)

Op 7 februari werden de resultaten van het onderzoek 'Jongeren en gaming. Ze krijgen er niet genoeg van!' bekend gemaakt tijdens een persconferentie op het evenement Game Zone in Antwerpen. De uitgebreide media-aandacht resulteerde in talrijke vragen aan het IST. Naar aanleiding van een interpellatie van de heer Filip De Winter aan de heer Bert Anciaux, Vlaams Minister van Jeugd, Cultuur, Sport en Media, stelde het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement aan het Instituut de vraag om een hoorzitting te organiseren in de commissie Cultuur, Jeugd en Sport van het Vlaams Parlement. Deze hoorzitting werd georganiseerd op 22 april en ook de leden van de commissie Economie werden uitgenodigd. Daarnaast werd door de heer Bart Van Malderen eveneens een vraag om uitleg gesteld aan mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams Minister van Economie, Wetenschap en Innovatie omtrent de follow-up van de aanbeveling over de mogelijkheid om een incubator op te richten voor de Vlaamse game-industrie. Directeur Robby Berloznik geeft op vraag van minister Patricia Ceysens de onderzoeksresultaten gepresenteerd, op 20 maart 2008, tijdens de infodag voor de Vlaamse spelindustrie.

Resolutie Jongeren en Gaming (mei 2008)

Naar aanleiding van de resultaten en aanbevelingen van het onderzoek 'Jongeren en gaming', hebben alle meerderheidspartijen plus Groen! een resolutie opgesteld die computergames uit de taboesfeer moet halen. De auteurs van de resolutie willen er alles aan doen om de bescheiden game-industrie in Vlaanderen te stimuleren en verder uit te bouwen. De resolutie krijgt ook steun vanuit het Federaal Parlement met een wetsvoorstel voor een uitbreiding van de 'tax shelter' voor audiovisuele producties naar games.

2. WATERSTOF: MOTOR VAN DE TOEKOMST ?

INFORMATIEFICHE

› **Projecttitel:** Waterstof

› **Projectleider:** Donaat Cosaert

› **Projectbeschrijving:** Waterstof claimt de rol van belangrijkste energiedrager voor de 'toekomstige economie'. Maar welke verwachtingen kan de energiedrager waterstof echt waarmaken binnen een toekomstig energiesysteem? Hoe verhoudt die optie zich ten aanzien van de even grote ambities van biobrandstoffen? Waarop baseren zich beide claims? Wordt het of/of dan wel en/en, tenzij ...?

Wat met hernieuwbare elektriciteit?

Welke energiebronnen zijn beschikbaar om van waterstof een belangrijke energiedrager te maken?

Aan welke drempelwaarde inzake milieu-impact en uitstoot van broeikasgassen wordt voldaan?

Op welke manier wordt bij het voldoen van de energiebehoeften van de toekomstige samenleving de 'trias energetica' gerespecteerd.

Wordt voldoende rekening gehouden met de stijgende trend naar decentralisatie? Of is het vermoeden gegrond dat hier sprake is van het voortzetten van bestaande patronen, een aanbodgedreven economie met gecentraliseerde energievoorziening, weliswaar met een andere invulling?

› **Projectuitvoerders:** Joeri Van Mierlo, Nele Sergeant, Julien Matheys (VUB – dept Electrotechniek en Energietechniek (ETEC)) m.m.v. Adwin Martens, Gilbert Van Bogaert (Vlaams Samenwerkingsverband Waterstof en Brandstofcellen (VSWB))

› **Projectperiode:** juli 2007 – april 2008

› **Mijlpalen:** werkvergaderingen om het dossier uit te werken

› **Publicaties:** Dossier 17 'Waterstof. Motor van de toekomst?', 43 p.

› **Kwaliteitscontrole:** Dit project werd eind 2007 voorgelegd aan een nalezer.

Situering:

De rol van waterstof binnen een toekomstig energiesysteem is nog steeds onbeslist. Met dit onderzoek wil het IST het Vlaams Parlement informeren over de maatschappelijke impact en discussiepunten van deze ontwikkelingen.

De strekking pro zet onvoorwaardelijk in op waterstof, aangezien deze energiedrager inzetbaar is voor transportdoeleinden en stationaire toepassingen, voor elektriciteitsopwekking en als opslagmedium. De strekking contra werpt op dat waterstof slechts een energiedrager is die steeds met behulp van andere energiebronnen moet worden aangemaakt. Hun voorbehoud wordt ook gedragen door de vrees voor een technologische 'lock in'. Uiteraard is en blijft waterstof inzetbaar in niches, nu reeds staat het nut ervan als tussentijds opslagmiddel buiten kijf. Misschien hebben de pragmatici op die wijze een oplossing in petto voor de problemen eigen aan de introductie van fluctuerende energiebronnen.

Projectverloop:

Dit verkennend onderzoek brengt de algemene tendensen binnen het domein van de waterstoftechnologie in kaart.

Naast de bundeling van actuele en relevante informatie, omvat deze onderzoeksopdracht ook een bevraging van experts en stakeholders naar de mogelijkheden, moeilijkheden, gevaren en opportuniteiten bij de aanwending van waterstof in een toekomstig energiesysteem. Hierbij ligt de nadruk op de relevantie voor beleidsmakers, met bijzondere aandacht voor het Vlaamse niveau.

In een voorlopige versie van het dossier lag de klemtoon op de state-of-the-art van de huidige technologische oplossingen en ontwikkelingen, de algemene tendensen binnen het domein van de waterstoftechnologie en de relevantie voor beleidsmakers. Dit werkdocument was de vertrekbasis voor een bevraging van relevante experts en stakeholders begin 2008. Dit proces had tot doel relevante probleemstellingen voor het beleid te identificeren. De resultaten van deze bevraging gaan in op de mogelijkheden (sterktes), de moeilijkheden (zwaktes), de opportuniteiten en de gevaren (bedreigingen) bij de aanwending van (louter) waterstof in een toekomstig energiesysteem.

Het dossier 'Waterstof; Motor van de toekomst?' is het resultaat van de literatuurscan en de bevraging. Het geeft een introductie in het potentieel van de waterstoftechnologie en brengt de maatschappelijke discussie omtrent die introductie in kaart.

3. VACCINATIE: DE DISCUSSIE

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Een prik voor het leven. Vaccinatie: de discussie
- › **Projectleiders:** Els Van den Cruyce en Stef Steyaert
- › **Projectbeschrijving:** Overzichtstudie van een aantal maatschappelijke aspecten rond vaccinatie, onder meer over thema's als vaccinatietwijfel, communicatie rond vaccinatie, vaccins voor de toekomst en vaccinatie in de derde wereld
- › **Projectuitvoerders:** Peter Raeymaekers (LyRaGen)
- › **Projectperiode:** maart 2007- februari 2008
- › **Mijlpalen:** 12 februari 2008 - Middagdebat 'Een prik voor het leven', Vlaams Parlement
- › **Publicatie:** Dossier 15 'Een prik voor het leven', 55 p.

Situering:

Een generatie geleden kwamen aandoeningen als mazelen, bof en rode hond nog regelmatig voor. Vandaag kunnen we nog nauwelijks geloven dat kinkhoest de voornaamste doodsoorzaak door infectieziekten was bij jonge kinderen. Die vooruitgang danken we in hoge mate aan de vaccinatieprogramma's die door de overheid werden opgezet.

Recent zijn nieuwe vaccins ter beschikking gekomen, onder meer tegen het rotavirus (bij kleine kinderen de belangrijkste verwekker van diarree waarvoor hospitalisatie nodig is) en het humaan papillomavirus (dat een belangrijke oorzaak is van baarmoederhalskanker). Het lijkt erop dat in de komende jaren nog heel wat meer op stapel staat. In de toekomst zal de overheid steeds vaker een keuze moeten maken welke vaccins ze al dan niet opneemt in het pakket van terugbetaalde geneesmiddelen of een plaats geeft in het vaccinatieschema. Hierbij spelen niet enkel wetenschappelijke, maar ook economische en maatschappelijke argumenten een rol.

Projectverloop:

Deze brede overzichtstudie brengt een aantal maatschappelijke aspecten rond vaccinatie naar voor. Op basis van interviews met Vlaamse en Nederlandse deskundigen en een internationale literatuurstudie, werden de volgende thema's behandeld: wie waarom vaccineren, vaccinatietwijfel, communicatie rond vaccinatie, vaccins voor de toekomst en vaccinatie in de derde wereld.

De conclusies werden op 12 februari 2008 tijdens het middagdebat 'Een prik voor het leven' voorgelegd aan het expertpanel, met prof. Stuart Blume (Universiteit Amsterdam), dr. Chris De Laet, (Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg), dr. Vincent Janssens (Artsen zonder Grenzen) en prof. Pierre Van Damme (Universiteit Antwerpen). Stef Steyaert lichtte dezelfde dag de conclusies toe tijdens een interview in het radio 1-programma 'Peeters en Pichal'.

4. ICT EN CULTUURPARTICIPATIE

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Overzichtstudie ICT en cultuurparticipatie
- › **Projectleiders:** Els Van den Cruyce en Stef Steyaert
- › **Projectbeschrijving:** Is ICT een instrument om de cultuurparticipatie in Vlaanderen te verbreden en te verdiepen? Deze studie biedt een overzicht van uiteenlopende initiatieven en beleidsrelevante discussiepunten in Vlaanderen.
- › **Projectuitvoerders:** Gert Nules m.m.v Tim Raats (IBBT/SMIT-VUB)
- › **Projectperiode:** juli 2007 – november 2008
- › **Mijlpaal:** 6 november 2008 - Middagdebat: 'ICT als instrument voor cultuurparticipatie. Nood aan een coherente visie over sectoren heen'.
- › **Publicatie:** Dossier 18 'ICT als instrument voor cultuurparticipatie', 60 p.

Situering:

Het Vlaamse cultuurparticipatiebeleid richt zich op het bereiken van een groter en nieuw publiek (verbreding en vernieuwing) en het verhogen van de culturele competentie (verdieping). Informatie- en communicatietechnologie (ICT) kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren. De maatschappelijke beleidsnota van de commissie Digitaal Vlaanderen van het Vlaams Parlement pleit voor het uitwerken van initiatieven om het gebruik van ICT in de culturele sector te bevorderen.

In opdracht van het IST, nam de onderzoeksgroep IBBT/SMIT (VUB) een aantal cases uit o.m. de erfgoed-, kunsten- en bibliotheeksector onder de loep, vanuit de vraag hoe ICT kan dienen voor verbreding, verdieping en vernieuwing van cultuurparticipatie.

De centrale onderzoeksvragen in deze overzichtstudie waren:

- Wat zijn creatieve voorbeelden uit binnen- en buitenland waarbij ICT kan aangewend worden als instrument voor verbreding/verdieping/vernieuwing van cultuurparticipatie? Welke mogelijkheden bieden nieuwe media in de kunsten in dit verband?
- Wat is de visie en de houding en wat zijn de verwachtingen van Vlaamse culturele instellingen (bibliotheken, cultuurcentra, musea, ..) tegenover E-cultuur, rekening houdend met hun opdracht en eigenheid?
- Welke drempels ondervinden de Vlaamse culturele instellingen? Hoe kunnen voorbeelden uit vraag één ingezet worden om deze drempels te overwinnen?

Deze onderzoeksvragen werden bekeken op basis van een literatuurstudie, een analyse van geselecteerde cases en interviews met deskundigen. Er werden sleutels geformuleerd voor een beleid rond ICT en cultuurparticipatie.

Projectverloop:

Het IST presenteerde op donderdag 6 november 2008 de resulterende krachtlijnen voor een potentieel beleid rond ICT en cultuurparticipatie. De onderzoeksresultaten werden uiteengezet door Gert Nulens, VUB, IBBT- SMIT en becommentarieerd tijdens een paneldebat (Moderator: Stef Steyaert, IST) met Jan Braeckman (Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken vzw), Debbie Esmans (Departement Jeugd, Cultuur, Sport en Media en co-auteur van het boek 'E-cultuur: Bouwstenen voor praktijk en beleid'), Dries Moreels (Vlaams Theater Instituut vzw) en Jeroen Walterus (FARO Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw).

Op 9 december 2008 werd in de commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media van het Vlaams Parlement een hoorzitting georganiseerd over de IST-studie 'ICT en cultuurparticipatie'.

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Reflectiedag omtrent het programma 'Energie en klimaat: debat in Vlaanderen'
- › **Projectleider:** Donaat Cosaert
- › **Projectbeschrijving:** IST – Samenleving & Technologie organiseerde deze reflectiedag op 12 december 2008 met de bedoeling een interactieve discussie met het middenveld aan te gaan rond de aanbevelingen die het resultaat zijn van projecten in het kader van het programma 'Energie en klimaat: debat in Vlaanderen'.
De reflectiedag over het toekomstige energiesysteem werd georganiseerd rond drie subthema's: internationaal beleid, energie & ruimtelijke ordening en energie & energievoorzieningszekerheid. Het einddoel is heel concreet: een door de brede samenleving gedragen alsook visionair pakket van aanbevelingen ontwikkelen voor de beleidsperiode 2010-2020.
- › **Projectuitvoerders:** Isabelle Rossaert heeft de teksten van het dossier uitgeschreven. De inhoud is een bundeling van relevante beleidsaanbevelingen die de voorbije vijf jaar binnen diverse projecten in het kader van het programma 'Energie en Klimaat: debat in Vlaanderen' naar voor zijn gebracht.
- › **Projectperiode:** 2008
- › **Mijlpalen:** werkvergaderingen om het dossier af te ronden
- › **Publicaties:** Dossier 'Energie nu. En morgen?', 96 p.
- › **Kwaliteitscontrole:** Dit project werd tijdens de totstandkoming begeleid door een nalezer.

Situering:

Het dossier 'Energie nu. En morgen' is toegespitst op twaalf beleidspakketten, waarvan er vier betrekking hebben op 'de energiecomponent binnen de ruimtelijke ordening en de mobiliteitsbehoefte van huishoudens' en acht op 'energievoorziening en energievoorzieningszekerheid inclusief een decentrale energievoorziening'.

Dit dossier is een bundeling van de beleidsadviezen ontleend aan eerdere rapporten en/of dossiers uit het programma 'Energie & Klimaat, debat in Vlaanderen':

- Bouwen, wonen en energie & Dossier 1 'Bouwen, wonen en energie'
- Is er plaats voor hernieuwbare energie in Vlaanderen? & Feiten in een notendop: Biobrandstoffen

- Kernenergie en Maatschappelijk Debat & ACCO-boek Kernenergie (on)besproken
- Determinanten huishoudelijk energiegebruik & Focus op mobiliteit en energiegebruik bij huishoudens
- Rol fossiele bronnen en uranium bij energievoorzieningszekerheid & Dossier 16 'Zoeken, vinden en ontginnen'
- Decentrale energievoorziening onder lokaal beheer
- Dossier 17 'Waterstof. Motor van de toekomst?'
- Toekomstverkenning energiesystemen – Vlaanderen 2050 & Energie Ahoy (informatiebrochure)
- Reading the Kyoto-protocol. Ethical aspects of the convention on Climate Change, Eburon & Nieuwsbrief ..
Het protocol van Kyoto. En hoe zit het met de ethiek?

En verder de inbreng van andere projecten:

- Handboek Participatieve Methoden – een gids voor gebruikers
- Discussiebrochure: Mijn auto, mijn gezondheid & Eindrapport: Mijn auto, mijn gezondheid

In het dossier wordt enerzijds ook ingegaan op een toekomstverkenning als beleidsvoorbereidend instrument en anderzijds de rol van de burger als medespeler: hoe die kan worden geraadpleegd om zich betrokken te voelen?

Projectverloop:

Om tot een samenhang tussen de verschillende beleidsaanbevelingen te komen, is doelbewust gekozen om eerst een gestructureerd overzicht te maken volgens het patroon van de drie uitgewerkte beleidsdomeinen, op basis van backcasting vertrekkend van 2050 naar het jaar 2010.

Deze backcasting hoort thuis in het meerjarenproject 'Toekomstverkenning energiesystemen – Vlaanderen 2050'.

De andere IST-onderzoeksprojecten over energie- en klimaatvraagstukken waren veeleer afgebakend tot het grondig uitdiepen van één onderzoeksvraag binnen één werkjaar.

De doelgroep van de reflectiedag bestond uit beleidsbetrokkenen uit de sectoren energie & klimaat én ruimtelijke ordening & energie. Daartoe werd het ruime middenveld aangesproken om actief mee te werken: administratie, adviesorganen, vakorganisaties en belangengroepen, ngo's, alsook de pers.

Om in het debat ook de stem van de politici te laten horen, werden de twaalf insteken omtrent het beleid aan vertegenwoordigers van de zes fracties voorgelegd. Een videomontage met hun getuigenissen en standpunten in antwoord op relevante vragen en/of stellingen opende de namiddagsessie.

Tijdens de inleiding van de reflectiedag werd de klemtoon gelegd op de internationale inspanningen inzake energie en de relatie met het klimaat in het 2020-project van de EU en de inspanningen van het 'IEA G8 Gleneagles Programma'.

Ten slotte, noch deze reflectiedag noch het dossier zijn bedoeld als een afsluiter van het programma 'Energie en Klimaat: debat in Vlaanderen' maar eerder als een tussentijds resumerend reflectiemoment.

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Biobrandstoffen
- › **Projectleider:** Willy Weyns
- › **Projectondersteuning:** Donaat Cosaert
- › **Projectbeschrijving:** Uitwerking in standaard projectvorm van het probleem rond dit opkomende thema zoals in een notendop omschreven : technologische evolutie, wetenschappelijke en maatschappelijke controverse en interactief definiëren van goed onderbouwde beleidsaanbevelingen dienaangaande.
- › **Projectuitvoerders:** Consortium VITO, BBLV en Universiteit Gent (Labo Prof Wim Soetaert), o.l.v. Luc Pelkmans van VITO
- › **Projectperiode:** eerste semester 2009
- › **Publicaties:** afhankelijk van peer reviews en burgerparticipatie fase twee
- › **Kwaliteitscontrole:** Begeleidend Comité, workshop en peer reviews na oplevering eindrapport

Situering:

Biobrandstoffen worden door de Europese Unie opgelegd, in het kader van het klimaatbeleid, om de CO₂-emissies te beperken. Ze hebben immers het potentieel om doorheen hun ganse levenscyclus bijna CO₂-neutraal te zijn, namelijk niet méér koolzuurgas vrij te maken bij hun productie en verbranding, dan ze opgeslagen hebben tijdens hun groei. Het grootste aandeel van de CO₂-emissie van biobrandstoffen ligt in een deel van hun levenscyclus, voorafgaand aan hun verbranding, namelijk bij hun extractie en productie.

In de mate dat biobrandstoffen op eigen bodem worden geproduceerd, verlagen zij bovendien de afhankelijkheid van import van energiebronnen. Biobrandstoffen worden ook gestimuleerd met het doel nieuwe kansen te bieden aan de landbouw (agrificatie).

Er wordt in de eerste plaats gedacht aan het inzetten van biobrandstoffen in het verkeer. De mogelijke bijdrage van de vervoerssector tot de totale CO₂-reductie wordt namelijk relatief belangrijker, omdat andere sectoren al forse emissiereducties hebben doorgevoerd, en de 'automobiliteit' blijft groeien.

Europees:

De tussentijdse doelstelling van de Europese biobrandstoffen-Richtlijn 2003/96/EG, namelijk 2% van de energie-inhoud van fossiele brandstoffen uit biobrandstoffen te halen in 2005, werd niet gehaald. Op de Europese top van maart 2007 (Energy package) werden de objectieven evenwel verstrengd tot een bindende doelstelling van 10% hernieuwbare energie en waterstof (i.p.v. 5,75%) van de transportbrandstoffen, tegen 2020, weliswaar op voorwaarde dat de tweede generatie biobrandstoffen tijdig beschikbaar zal zijn. (Ontwerprichtlijn voorgelegd aan het Europees Parlement). Duurzaamheidscriteria zullen worden toegevoegd.

Enkele discussiepunten:

De discussie omvat zowel technische, sociaaleconomische als milieu- en ethische aspecten. Daarom dringt een interdisciplinaire aanpak zich op.

Nog niet zo lang geleden was zo goed als iedereen enthousiast over biobrandstoffen, maar begin 2008 kwam er heel wat tegenreactie, na de publicatie van een reeks kritische wetenschappelijke rapporten (JRC Ispra, MNP NI). Het wetenschappelijk adviescomité van het Europees Milieu Agentschap gaat zelfs zover, dat zij hiervoor de opschorting van het nieuwste Europese 10% objectief vraagt (10/4/08). De discussiepunten situeren zich op de volgende vlakken: efficiëntie van biobrandstoffen, duurzaamheid van de productieprocessen en hun gebruik, beschikbaarheid van grond, milieueffecten, gebruik van genetische modificatie en biotechnologie.

Er wordt aan de onderzoekers gevraagd een status quaestionis van de technologie en de vooruitzichten te maken, evenals van de standpunten van de maatschappelijke actoren over de te identificeren discussiepunten.

Het eindresultaat van deze eerste fase zal een evenwichtig, goed onderbouwd en vlot leesbaar dossier zijn, een wegwijzer voor de deelnemers aan een mogelijk participatief luik, ter voorbereiding van en tijdens de werkzaamheden.

Projectbegeleiding:

Een achtkoppig Begeleidend Comité van deskundigen werd opgericht, met leden uit verschillende maatschappelijke geledingen: Cindy Boonen (Departement Landbouw en visserij), Ann Depicker (PSB/VIB), Benoit Engelen (TOTAL), An Heyerick (VODO), François Huyghe (Boerenbond), Erik Mathijs (KULeuven), Pol Michiels ((FEBIAC), Dirk Reheul (Bioveiligheidsraad). Dit comité start zijn werkzaamheden in 2009 en fungeert als een klankbord, dat op enkele cruciale beslissingsmomenten in het projectverloop adviseert en bijstuurt: concept van de deskundigenworkshop, voorlopig wetenschappelijk eindrapport, mogelijk laagdrempelig document en burgerconsultatie.

Projectverloop:

De wetenschappelijke studie is van start gegaan in december 2008 en loopt tot eind april 2009. Zij omvat, naast gegevens uit eigen gegevensbestanden en uit de literatuurstudie een bevraging van sleutelactoren, waarvan de resultaten zullen geconfronteerd worden op een deskundigenworkshop. De beslissing over de mogelijke burgerparticipatieve fase twee wordt genomen na de oplevering van het wetenschappelijk rapport.

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Fertiliteitsbehandelingen: de realiteit voorbij de technologie.
- › **Projectleider:** Els Van den Cruyce
- › **Projectbeschrijving:** In dit dossier laat het IST gynaecologen, fertilitaitsartsen, ethici, psychologen en psychiaters, maar ook ervaringsdeskundigen aan het woord over het belang en de organisatie van de emotionele en psychosociale begeleiding van koppels en individuen die een fertilitaitsbehandeling volgen. Het dossier wil ook suggesties aanreiken voor een beleid omtrent deze problematiek
- › **Projectuitvoerders:** De auteur van dit dossier is Isabelle Rossaert, auteur van het boek 'De verdwaalde ooievaar. Als zwanger worden niet meteen lukt'. Het dossier wordt geschreven in samenwerking met Geertrui De Cock, directeur van VZW De verdwaalde ooievaar.
- › **Projectperiode:** december 2008 - najaar 2009
- › **Publicaties:** te verschijnen najaar 2009
- › **Kwaliteitscontrole:** peer reviews

Situering:

Op dinsdag 17 februari 2009 stelde mevrouw Vera Jans, een vraag om uitleg tot mevrouw Veerle Heeren, Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de psychologische begeleiding bij fertilitaitsbehandelingen.

Het IST bereidt sinds december 2008 een dossier voor over het belang en de organisatie van de emotionele en psychosociale begeleiding van koppels en individuen die een fertilitaitsbehandeling volgen.

Projectverloop:

Het dossier wordt opgebouwd rond drie delen:

In een eerste deel van het dossier worden de data weergegeven over vruchtbaarheidsbehandelingen in Vlaanderen. Het doel van dit hoofdstuk is inzicht te verschaffen in de maatschappelijke omvang van fertilitaitsproblemen en – behandelingen, kort te introduceren wat fertilitaitsbehandelingen inhouden en een inzicht te geven in de concrete praktijk.

Een tweede deel behandelt de elementen die verklaren waarom infertilitait en vruchtbaarheidsbehandelingen een grote impact hebben op het leven van mensen. Op basis van interviews wordt geschetst hoe de impact voelbaar is op alle terreinen (algemeen welbevinden, lichamelijke impact, impact op partnerrelatie en op relatie/seksleven, impact op arbeid, impact op sociaal leven, financieel).

In een laatste deel wordt bekeken hoe de draagkracht van patiënten versterkt en de psychosociale begeleiding concreet georganiseerd kan worden. Tot slot schetst het dossier ook de maatschappelijke uitdagingen om het beleid rond deze problematie uit te werken.

3.CIVISTI

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Citizen Vision on Science, Technology and Innovation (CIVISTI)

- › **Projectleiders:** Els Van den Cruyce en Lieve Van Damme

- › **Projectbeschrijving:** Het CIVISTI-project heeft als doelstelling nieuwe, opkomende thema's of aandachtspunten voor het Europees beleid inzake wetenschap, technologie en innovatie te identificeren aan de hand van burgerconsultaties in zeven landen.
Naast het IST en de Danish Board of Technology, nemen ook deel: de Finse consumentenorganisatie National Consumer Research Center (NCRC), Malta Council for Science and Technology (MCST), het Bulgaarse Applied Research and Communication Fund (ARCF), het Hongaarse Medián Opinion and Market Research Institute (Median) en de Oostenrijkse TA-organisatie ITA.

- › **Projectuitvoerders:** Het IST voert dit project uit met medewerking van Jo Steyaert, iVOX (rekrutering burgers), X (facilitering burgerpanel) en Maya Van Leemput (redactie informatiemateriaal).

- › **Projectperiode:** 2008- 2011

- › **Publicaties:** Het informatiemateriaal wordt in april 2009 afgewerkt. Het rapport met de resultaten van de eerste burgerconventies wordt midden 2009 afgewerkt.

- › **Kwaliteitscontrole:** Een Scientific Advisory Panel bewaakt de kwaliteit van het proces. Binnen het project is ook een evaluatiefase voorzien.

Situering:

Midden april 2008 ontving het IST het bericht dat het projectvoorstel 'Citizen Vision on Science, Technology and Innovation' (kort: CIVISTI), ingediend door een consortium van zeven partners o.l.v. DBT (Danish Board of Technology), goedgekeurd is en toegelaten tot de onderhandelingsprocedure met de Europese Commissie. Dit project werd ingediend onder FP7, in het domein 'Blue Sky Research on Emerging Issues Affecting European S&T'.

Het CIVISTI-project heeft als doel om nieuwe, opkomende thema's of topics voor het Europese beleid inzake wetenschap, technologie en innovatie te identificeren. Dat zal gebeuren door met burgers in zeven

Europese landen (Denemarken, Oostenrijk, Vlaanderen, Finland, Malta, Bulgarije en Hongarije) toekomstvisies te ontwikkelen die vervolgens zullen vertaald worden in relevante langetermijndoelstellingen voor het wetenschaps-, technologie- en innovatiebeleid.

Omdat CIVISTI duidelijk burgers in het centrum van het project plaatst, kiest het er ook expliciet voor om klassieke foresightactiviteiten uit te breiden met burgerparticipatie. Op die manier zullen nieuwe vormen van ervaring en inzichten in foresightprocessen de Europese lidstaten, onderzoeksinstituten en wetenschappers kunnen beïnvloeden.

Het CIVISTI-project is gericht op het Europese W&T-beleid. Aan het einde van het project (januari 2011) wordt een beleidsworkshop georganiseerd om de potentiële gebruikers van de resultaten in de gelegenheid te stellen de resultaten, conclusies en beleidsopties van CIVISTI te bespreken. De workshop is speciaal gericht op beleidsontwikkelaars in W&T-planning in Europa, met inbegrip van het Europese Parlement (STOA en ITRE), en zal plaatsvinden in Brussel.

Projectverloop:

Dit project heeft een 4-stapsmethodologie:

- In een eerste fase worden in de zeven landen burgerpanels (100) geconsulteerd. Op basis van een geïnformeerd, deliberatief proces worden de langetermijnvisies, noden en bezorgdheden geëxpliciteerd.
- In een tweede fase worden criteria gedefinieerd op basis waarvan het werk van de burgers kan vertaald worden in relevante thema's voor het toekomstige wetenschaps-, technologie- en innovatiebeleid.
- In een derde fase zullen experts en stakeholders op een Europees niveau gevraagd worden om de visies van de burgers te analyseren en om te zetten in mogelijke prioriteiten voor Europese onderzoeksprogramma's.
- Het resultaat van de derde fase wordt in een tweede ronde van burgerconsultatie aangevuld en gevalideerd door de burgers uit de eerste ronde.

Het project bestaat uit zeven werkpakketten:

WP1: ontwikkeling van methodologie en trainingpartners (lead: DBT)

WP2: Aanmaken van het informatiemateriaal voor de burgerpanels (lead: IST)

WP3: Implementeren burgerpanels en validatie van het werk van de experts (iedere partner in zijn land)

WP4: Analyseren visies burgers en vertalen in prioriteiten voor een wetenschaps-, technologie- en innovatiebeleid (lead: NCRC)

WP5: Informatieverspreiding via een Europese policy workshop (lead: IST)

WP6: Evaluatie (extern)

WP7: Management (lead: DBT)

Het IST speelt een belangrijke rol in de aanmaak van het informatiemateriaal en de organisatie van een Europese policy workshop. Daarnaast is het IST uiteraard verantwoordelijk voor de organisatie van de burgerconsultatie (twee events) in Vlaanderen.

Tijdsplanning:

Mei-juni 2009 - Eerste nationale burgerraadplegingen

Maart 2010 - Workshop met experts / stakeholders

Oktober 2010 - Tweede nationale burgerraadpleging

Januari 2011 - Beleidsworkshop, Brussel

4. WORLD WIDE VIEWS

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Worldwide views / De stem van de burger over het klimaat
- › **Projectleider:** Willy Weyns
- › **Projectbeschrijving:** Het Vlaamse luik van een internationaal gecoördineerde burgerconsultatie over de agenda en de streefdoelen van de COP15 Klimaatsconferentie in Kopenhagen, december 2009, betreffende de post-Kyoto periode (na 2012).
- › **Projectuitvoerders:** De organisatie van de burgerconventie zal aanbesteed worden.
- › **Projectperiode:** 2009
- › **Publicaties:** Informatiebrochure (vertaling naar NI); eindrapport (oktober 2009)

Situering:

De internationale Klimaatsconferenties gebeurden totnogtoe ver boven de hoofden van de gewone burgers. Maar burgers voelen de gevolgen van de verbintenissen die daar in hun naam worden aangegaan wel in hun dagelijkse leven. Hoever zouden zij zelf willen gaan? Welke standpunten willen zij hun vertegenwoordigers zijn verdedigen in Kopenhagen op COP 15, aan het einde van dit jaar? Op initiatief van DBT, de Deense zusterorganisatie van IST, zullen partners uit Australië, Bolivië, Bulgarije, Burkina-Faso, Canada, Costa Rica, Denemarken, Finland, Frankrijk, Duitsland, India, Italië, Japan, Korea, Nederland, Noorwegen, Nieuw-Zeeland, Oostenrijk, Senegal, Taiwan, Tanzania, Groot-Brittannië, Vlaanderen, de Verenigde Staten, Zuid-Afrika, Zweden en Zwitserland op een gelijkaardige en gecoördineerde wijze 100 burgers consulteren over de doeleinden en verbintenissen die op de agenda staan voor na 2012. De resultaten - 'de stem van de burger' - zullen overgemaakt worden aan de nationale delegaties op de conferentie in Kopenhagen.

Projectverloop:

Het project situeert zich in het jaar 2009. De vragen die zullen worden voorgelegd aan alle burgerconventies worden elektronisch voorgesteld, besproken en gepreciseerd. Van 23-25 maart 2009 komen alle internationale partners ter voorbereiding samen in Kopenhagen. Vanaf dan wordt de mediacampagne opgestart en worden de leden van de eigen delegatie naar Kopenhagen formeel ontmoet en ingelicht.

Op 26 september vinden bij alle consortiumpartners, de wereld rond, Burgerconventies plaats. De rapportering gebeurt online via het wvviews intranet, zowel in de eigen taal als in het Engels. Vervolgens worden de nationale delegaties naar Kopenhagen geïnformeerd en wordt een voortzettingmediacampagne opgezet.

5. DECENTRALE ENERGIEVOORZIENING ONDER LOKAAL BEHEER

INFORMATIEFICHE

› **Projecttitel:** Decentrale energievoorziening onder lokaal beheer

› **Projectleider:** Donaat Cosaert

› **Projectbeschrijving:** De onderzoeksopdracht bestaat erin om voor het beleid een visie uit te werken over een mogelijk 'toekomstig' takenpakket voor de distributienetbeheerders in Vlaanderen.

De uitkomst van dit onderzoek is niet één enkel toekomstplaatje, maar zal eerder beschreven worden onder de vorm van verschillende scenario's. M.a.w. telkens een set elementen die een technologisch coherent geheel vormen, naast een samenhang van specificaties waaraan de distributienetbeheerder moet beantwoorden. Tegelijkertijd moet er aandacht zijn voor de technische en economische aspecten, zoals de vereisten qua knowhow of de mogelijke hiaten inzake beschikbare technologie.

Wat wordt uitgewerkt voor elektriciteit kan ook worden ontwikkeld voor een brede waaier van diensten. Verder behoren ook de maatschappelijke problemen tot de aandachtspunten, bijvoorbeeld de acceptatie door de burger/consument, de kostentoe wijzing voor het leveren van deze energiediensten en de problematiek van technologische uitsluiting en/of nieuwe vormen van energiearmoede.

› **Projectuitvoerders:** KULeuven Energie-instituut (Johan Driesen, Kristien Clement, Peter Vermeyer, Tom Loix, Edwin Haesen, Sven De Breucher, David Bekaert, Vu Van Thong (KULeuven-ELECTA))
Dries Haesendonck (KULeuven-TME), Kurt Deketelaere en Bram Delveaux (KULeuven-IMER)
en mmv Jacques De Ruyck (VUB-WERK)

› **Projectperiode:** juli 2007 – voorjaar 2009

› **Mijlpalen:** Begin 2008 zijn de eerste resultaten ter discussie voorgelegd aan een panel uit het middenveld. De discussie werd toegespitst op vier toekomstige scenario's waarbij de inbreng van distributienetbeheerders als potentiële hoofdrolspelers van cruciaal belang was.

› **Publicaties:** het wetenschappelijk rapport wordt in 2009 gepubliceerd.

› **Kwaliteitscontrole:** Dit project is eind 2008 aan een peer review onderworpen.

Situering:

Deze studieopdracht wil een beter inzicht verschaffen in een specifiek aspect van het toekomstige energie-systeem, namelijk de mogelijkheden en moeilijkheden van het lokaal beheren van decentrale energievoorziening. Een centrale vraag is of het gebruik van alle beschikbare technologie volstaat om de distributienetbeheerders te laten evolueren tot lokale energiesysteembeheerders, waarbij een actief regiogebonden beheer kan kaderen in een eigentijds concept van energiesysteem. Kiezen voor meer hernieuwbare energie en minder netverliezen kan ook bijdragen tot het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen.

De distributie van elektriciteit (tot 70 kV) is een Vlaamse bevoegdheid. Dus kan het beleid op Vlaams niveau de evolutie van het huidige distributienet mee helpen bepalen. Dit project kan verkennend een theoretische onderbouw leveren voor een meer algemeen debat in het Vlaams Parlement inzake de evolutie van de taak van de distributienetbeheerder binnen de samenleving.

Bij het uitstippelen van een op de toekomst gericht investeringsbeleid is het van het grootste belang om de consequenties en mogelijkheden van technologische ontwikkelingen voor ogen te houden.

De problematiek van meer decentrale opwekking is nu nog vooral een studieonderwerp, niet in het minst om een nieuwe beheerslogica te ontwikkelen voor de exploitatie van een distributienet. Daarbij horen nieuwe concepten, zoals het uitvlakken van de vraagpieken door een doorgedreven gebruik van domotica en ICT, wat zou toelaten om huishoudtoestellen individueel aanstuurbaar te maken, of het aansturen of afkoppelen van productiemiddelen in de regio. Deze onderzoeksonderwerpen zijn opgenomen in het 7de Kaderprogramma en gebundeld in een document van het European 'Smart Grids' Technology Platform 'Vision and Strategy for Europe's Electricity networks of the Future'.

Projectbegeleiding:

Wim Buelens, (VEA), Jan Jozef Desmet (PIH/LEMCKO), Bram Claeyns (BBL-Vlaanderen), Rob Renaerts (OIVO), Julien Bulcke (voordien Electrabel), Gery Vanlommel (INFRA), Thierry Van Craenendonck (VREG), Jo Neyens (ODE), Bert De Wel (MinaRaad), Annemie Bollen (SERV-Milieu), Willy Van Passel (De Naeyer Instituut (Wenk)).

Projectverloop:

Het studieonderwerp is zowel boeiend als uitdagend omwille van de vraagstelling: welke decentrale energievoorziening onder lokaal beheer kunnen de distributienetbeheerders voorzien bij hun planning? Decentrale energievoorziening omvat decentrale productie én opslag én vraagsturing. Dus is er behoefte aan een volwaardige behandeling van de opslagtechnologie en vraagsturing (demand side management, demand response/control).

De belemmeringen voor de introductie van decentrale energievoorziening situeren zich op uiteenlopende vlakken. Na het in kaart brengen van de belemmeringen wordt in een synthese een overzicht gemaakt van de

mogelijkheden om deze op te heffen door technologische evolutie, uiteraard overeenkomstig de roadmap en/of wijzigingen aan het economische en juridische kader.

Vertegenwoordigers van het middenveld, d.w.z. de distributienetbeheerders en andere marktspelers, de betrokken overheid en hun adviesorganen, onderzoeksinstellingen, producenten van hernieuwbare energie, een koepelorganisatie alsook een gebruikersorganisatie, hebben tijdens de workshop op 16 januari 2008 hun visie kunnen geven op de eerste vier voorstellen van toekomstscenario's. Deze workshop werd bijgewoond door: Piet Lauwers en Donald Vanbeveren (EANDIS), Gery Vanlommel en Filip Tuyens (INFRA), Geert Magerman (ELIA), Marc Malbrancke (Interregies), Sarah Van Kerckhoven en Gert Mergan (VREG), Wim Buelens (VEA), Bert De Wel (MinaRaad), Gerrit Jan Schaeffer en Eefje Peeters (Vito), Annick Dexters (KHLIM), Karel Derveaux (ECOPOWER), Kris Baert (COLRUYT), Jo Neyens (ODE) en Chris Dutry (Gezinsbond).

Deze groep is eind 2008 opnieuw gevraagd om in een schriftelijke procedure hun commentaren in te sturen op de ontwerpversie van het wetenschappelijk eindrapport. De andere commentatoren (leden van de begeleidingscommissie en peer) hebben deze procedure in parallel doorlopen.

Eind maart 2009 is een tweede workshop gepland, maar nu met een breder appel naar het publiek. Hier ligt de focus op de maatschappelijke aspecten van decentrale energievoorziening.

6. MIJN AUTO, MIJN GEZONDHEID

INFORMATIEFICHE

› **Projecttitel:** Auto & gezondheid

› **Projectleider:** Willy Weyns

› **Projectondersteuning:** Stef Steyaert

› **Projectbeschrijving:** Groot onderzoeksproject met innovatief burgerparticipatief luik over de vele gezondheidsaspecten van verkeer en transport langs de weg, in vergelijking met alternatieven van mobiliteit. Centraal stond de problematiek van fijn stof en smog, maar zij kon niet los gezien worden van een kluwen van nauw daarmee verbonden aspecten.

› **Projectuitvoerders:** Consortium Transport & Mobility Leuven en KULeuven, Labo prof Nemery, o.l.v. Bruno Van Zeebroek (TMLeuven). Organisatie Burgerconventie door Momentum Consult.

› **Projectperiode:** 2007-2009

› **Publicaties:** Studierapport TMLeuven, Discussiebrochure, Verslag Burgerconventie, aanbevelingen aan Vlaams Parlement (2009)

› **Kwaliteitscontrole:** Workshop (2007), Begeleidend Comité, externe evaluatie / benchmarking Burgerconventie door Deining (2008), stakeholdersforum en twee peer reviews (2009)

Situering:

Eén van de meest verspreide technologische vindingen is de auto en de laatste jaren konden we niet naast de effecten van ons autogebruik kijken. Het woord 'smogalarm' is intussen een hit geworden in de Nederlandse woordenschat. Hoe kleiner de deeltjes fijn stof, hoe schadelijker, blijkt nu. Maar het gaat om veel meer: files, verkeersslachtoffers, uitstoot van CO₂ en de klimaatopwarming, energiegebruik, ... Al deze gevolgen hebben – rechtstreeks of onrechtstreeks – ook een effect op de gezondheid van elk van ons. Politici zijn dan ook meer en meer bezig met maatregelen om de negatieve gezondheidseffecten van ons transport te milderen. De Europese regelgeving wordt met de dag strenger en Vlaanderen – qua auto- en vrachtverkeer één van de drukste regio's van Europa – heeft het nu al danig moeilijk om aan de Europese normen en wetten te voldoen. In de toekomst zal dus een strenger beleid nodig zijn om de normen te halen.

Maar welke combinatie van beleidsmaatregelen is nodig? Waar ligt de goede balans tussen efficiëntie en haalbaarheid? Kunnen we ook positieve effecten verwachten als het beleid rond mobiliteit en auto strenger wordt? Voor het IST vormden deze vragen een goede aanleiding om in 2007 te starten met het project 'Auto en gezondheid'.

Een voorstudie

In een eerste fase van dit project voerde de onderzoeksgroep Transport and Mobility Leuven (verbonden aan de KULeuven), in samenwerking met de faculteit geneeskunde van de KULeuven, een omvangrijke voorstudie uit. Op basis van een literatuurstudie en interviews met deskundigen werd een stand van zaken opgemaakt, zowel van de wetenschappelijke kennis ter zake als van het gevoerde beleid.

Uit de voorstudie bleek al snel dat het thema 'Auto en gezondheid' niet beperkt mocht blijven tot het gemotoriseerd vervoer van personen en goederen langs de weg. Een strikte afbakening is immers niet vol te houden. Bij het vergelijken van privé en openbaar vervoer kan de trein niet achterwege blijven. Voor het goederenvervoer dringt de confrontatie met spoor en binnenvaart zich op. Bij de gezondheidsimpact gaat het niet alleen om de uitlaatgassen maar bijvoorbeeld ook over het fijn stof dat niet via de uitlaatpijp komt. Of over het effect van fysieke inspanning en het gebrek aan beweging, verkeersongevallen, ... Ook het positief effect van een CO₂-beperkend klimaatsbeleid werd in de voorstudie opgenomen.

Projectbegeleiding:

Het Begeleidend Comité is samengekomen op 7 april 2008, ter voorbereiding van de eerste Vlaamse Burgerconventie

Projectverloop:

De voorstudie vormde de basis voor een workshop met vertegenwoordigers van organisaties en deskundigen die zich bezighouden met thema's zoals mobiliteit, autogebruik, milieu, gezondheid, ... (BBL, Febiac, diverse overheidsdiensten, ...). Op basis van hun inspanningen werd een lijst opgesteld van twaalf mogelijke beleidsmaatregelen, met telkens een afweging van voor- en nadelen.

En hier zitten we uiteraard op een delicaat punt. Hoe zwaar wegen de voordelen en hoe zwaar de nadelen? Hoe weeg je efficiëntie af tegen haalbaarheid? Leggen de voorgestelde maatregelen wel de juiste klemtonen? Houden de maatregelen voldoende rekening met wat de Vlamingen zelf vinden? Gaan ze te ver of lang niet ver genoeg?

En wat denkt de Vlaming hierover?

Dit zijn belangrijke vragen en de enige manier om hierop een antwoord te krijgen is het aan de Vlamingen zelf te vragen. Niet door de zoveelste enquête of vragenlijst rond te sturen en vervolgens wat tabellen en een rapport te produceren. Neen, het IST koos resoluut voor een aanpak die het in staat stelde een grote groep van driehonderd mensen te betrekken bij de discussie over de gezondheidsaspecten van gemotoriseerd vervoer. Een aanpak die deze groep mensen toelaat rustig na te denken, onderling van gedachten te wisselen, pro's en contra's af te wegen, nieuwe ideeën en pistes te formuleren, ... Er werd gekozen voor een burgerconventie, een methode gebaseerd op de in de Verenigde Staten veel gebruikte '21st Century Townhall Meeting'.

De essentie van deze aanpak is dat deelnemers in kleine groepjes (een tiental personen) onder leiding van deskundige gespreksbegeleiders nadenken en discussiëren over vooraf gedefinieerde thema's (de reeds vermelde 12 mogelijke beleidsmaatregelen). Op geregelde tijdstippen wordt de output van al deze tafeldiscussies verzameld en verwerkt tot voorstellen waar vervolgens heel de zaal over kan stemmen. Aan het eind van de dag wordt een rapport opgesteld dat een overzicht geeft van het collectief geleverde werk.

Het resultaat van een dag hard werken

Op zaterdag 24 mei 2008 namen 224 mensen gedurende een volle dag (van 9.30u tot 21.30u.) in het Vlaams Parlement deel nemen aan de eerste Vlaamse Burgerconventie 'Auto en gezondheid'.

Het resultaat van een dag discussiëren, argumenteren en stemmen werd op het einde van de Burgerconventie plechtig overhandigd aan mevrouw Marleen Vanderpoorten, de voorzitter van het Vlaams Parlement.

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** E-dinges. Over leven in digitaal Vlaanderen
- › **Projectleider:** Robby Berloznik
- › **Projectbeschrijving:** Festival
- › **Projectuitvoerders:** IST en IBBT
- › **Projectperiode:** mei 2008 – najaar 2010
- › **Publicaties:** festivalbrochure te verschijnen in 2009
- › **Kwaliteitscontrole:** Stuurgroep: Helga Deschrijver (IBBT), Wim Dewaele (IBBT), Anne De Smet (Momentum), Mieke Akkers (Momentum), Robby Berloznik (IST), Els Van den Cruyce (IST), Caroline Pauwels (SMIT-VUB), Peter Quax (UHasselt), Heidi Vandebosch (UA), Lieven Demarez (Universiteit Gent), Jan Vandenbulck (K.U. Leuven), Jo De Boeck, Jos Van Sas (Alcatel), Laurent Dehauwere (Teleatlas), Lieven Danneels (Televic), Swen Vincke (Larian), Jean-Pierre Tanghe (Barco), Elke Jeurissen (Microsoft)

Situering:

De centrale vraag van het technologiefestival is 'Hoe verandert de digitale revolutie het dagelijkse leven in Vlaanderen?' Door dit dagelijkse leven op te delen in een aantal thema's of leefdomeinen, kunnen we twee aspecten realiseren: aansluiten bij de agenda van het parlement en de relevante kennis van het IST valoriseren.

In de maatschappelijke beleidsnota 'Digitaal Vlaanderen' komen volgende thema's aan bod:

- E-economie en E-mobiliteit
- E-gezondheid en E-zorg
- E-leren en E-werken
- E-cultuur en E-media

Het Vlaams Parlement vermeldt in deze nota eveneens drie aandachtspunten als digitale agenda voor de Vlaamse overheid zelf: E-government, E-democratie en het dichten van de digitale kloof.

Met uitzondering van de twee domeinen 'E-economie en E-mobiliteit' én 'E-leren en E-werken', heeft het IST op al deze terreinen projecten uitgevoerd. De agenda van het parlement sluit met andere woorden nauw aan bij het uitgevoerde werk van het IST.

Op het technologiefestival 'E-Dinges', zullen vijf thematische invalshoeken behandeld worden, uitgaande van vijf grote 'levenssferen':

- E-economie en E-mobiliteit
- E-gezondheidszorg en E-zorg
- E-leren en E-werken
- E-cultuur en E-media
- E-government en E-democratie

De thematische invalshoek krijgt fysiek vorm door elk thema zijn eigen 'ruimte' te geven waarin enerzijds universiteiten, bedrijven, onderzoekscentra toepassingen kunnen tonen (cfr. Nano-expo) en anderzijds informatie wordt aangeboden over maatschappelijke aspecten in de vorm van posters, lezingen, (originele) debatformules (speakers corners,...)

Daarnaast wordt voor het festival ook resoluut gekozen voor een aantal horizontale insteken:

- het fenomeen van de digitale kloof en het debat over E-inclusie.
- het spanningsveld tussen realiteit-virtualiteit

Projectbegeleiding:

Het globale project wordt aangestuurd vanuit het managementcomité, waarin de centrale projectleiding zit van zowel het IST (Robby Berloznik) als het IBBT (Wim Dewaele, Helga Deschrijver) en de stuurgroep met vertegenwoordigers van de kennisinstellingen en de bedrijven.

Het festival is opgebouwd rond vijf thema's. Per thema is een werkgroep samengesteld. In elk werkpakket zit ook een vertegenwoordiger van IST en IBBT. Elke werkgroep heeft een werkgroepleider. De werkgroepleiders vormen samen het managementcomité. Het managementcomité komt ook samen voor de stuurgroepvergaderingen

De werkgroepen en werkgroepleiders zijn:

- E-economie en E-mobiliteit (WP leader: IBBT, voor IST: Donaat Cosaert)
- E-gezondheidszorg en E-zorg (WP leader: IST: Willy Weyns)
- E-leren en E-werken (WP leader: IST, Robby Berloznik)
- E-cultuur en E-media (WP leader: IBBT, voor IST: Els Van den Cruyce)
- E-government en E-democratie (WP leader: IST; Robby Deboelpaep)

De Stuurgroep kwam samen op 21 november 2008. De eerste werkvergaderingen IST-IBBT vonden plaats op 27 november 2008

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Bevraging van de Vlaamse Parlementsleden
- › **Projectleider:** Els Van den Cruyce
- › **Projectbeschrijving:** De bevraging van de VP-leden moet inzichten opleveren over de rol en impact van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen in en op de samenleving. Deze inzichten kunnen het IST helpen om zijn opdrachten voor het Vlaams Parlement beter te vervullen.
- › **Projectuitvoerders:** Michiel Nuyttemans (Indigov)
- › **Projectperiode:** oktober 2008 - april 2009
- › **Publicaties:** Het rapport met de resultaten wordt gepubliceerd in april 2009.

Situering:

Hoe beter het IST het Vlaams Parlement en zijn leden kent, hoe beter het zijn taken voor het Parlement kan vervullen. Wat weten Vlaamse parlementsleden over de impact van wetenschap en technologie op de samenleving? Interesseert het hen? Hebben ze kennis van het gevoerde innovatiebeleid? Kennen ze het IST en zo ja, wat verwachten ze van dit instituut? Dat zijn allemaal vragen die het IST een beter inzicht kunnen verschaffen in hoe zijn werking moet georganiseerd worden.

Een gelijkaardig onderzoek vond reeds plaats in 2005. Dezelfde vragenlijst werd gebruikt bij de bevraging om een vergelijking doorheen de tijd mogelijk te maken. De vergelijking, de evolutie in de gegeven antwoorden, zal voor het IST waardevol materiaal bevatten om zijn toekomstig werking op te enten.

Projectverloop:

Het project omhelst een bevraging van de Vlaamse parlementsleden in het najaar van 2008 (oktober-november), rond volgende thema's:

- De kennis (perceptie) en houding over de impact die wetenschap en technologie op de samenleving kunnen hebben;
- De kennis en houding ten aanzien van (de rol van) onderzoek en ontwikkeling en het Vlaams Innovatiebeleid (principes, budget, instrumenten, ...);
- De kennis en houding ten overstaan van (de werking van) het IST;

- De kennis en houding ten overstaan van de door het IST uitgevoerde projecten (van de afgelopen jaren). Dit is een nieuw onderdeel van de vragenlijst.

De antwoorden zullen grondig geanalyseerd worden en vergeleken met de bevraging van 2005.

9. WONEN EN ZORG

INFORMATIEFICHE

- › **Projecttitel:** Opdracht van de ad hoc Commissie Wonen en Zorg aan het IST
- › **Projectleider:** Els Van den Cruyce
- › **Projectbeschrijving:** Het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement gaf op 13 oktober 2008 het IST de opdracht om de Commissie Wonen en Zorg te begeleiden bij het ontwikkelen van een visie, om relevante sprekers en documenten voor te stellen en om de commissie Wonen en Zorg te ondersteunen bij de voorbereiding van het opstellen van een maatschappelijke beleidsnota, gebaseerd op de werkzaamheden van de commissie.
- › **Projectuitvoerders:** Redactie van de aanzet tot maatschappelijke beleidsnota door Ria Goris, facilitatie van de workshop door Jim Baeten (Tri-Zone) en Stef Steyaert (Participant)
- › **Projectperiode:** oktober 2008 - maart 2009
- › **Publicatie:** Aanzet tot maatschappelijke beleidsnota 'Wonen en Zorg in Vlaanderen 2020: Visie en aanbevelingen', maart 2009
- › **Kwaliteitscontrole:** nalezing door experts

Situering:

Door de te verwachten vergrijzing van de bevolking zal de komende jaren in Vlaanderen een grote behoefte ontstaan aan toegankelijke, aangepaste en levensbestendige woonvormen. Daartoe moet de onderlinge samenwerking en afstemming van wonen en zorg aanzienlijk versterkt worden. Bij haar aantreden nam de Vlaamse Regering zich voor om deze problematiek aan te pakken. Dat blijkt uit een aantal bepalingen in het Vlaams Regeerakkoord.

De ad hoc Commissie Wonen en Zorg van het Vlaams Parlement onderzocht hoe het woonpatrimonium en het zorgaanbod kunnen worden afgestemd op de behoeften van de mensen en hoe kwaliteitsvolle en betaalbare woon- en zorgvormen kunnen worden gerealiseerd, rekening houdend met de specifieke doelgroepen.

De Commissie Wonen en Zorg verzocht, naar aanleiding van haar vergadering van woensdag 24 september, het Uitgebreid Bureau om aan het IST, in overeenstemming met artikel 87bis, 2 van het Reglement de opdracht te geven

- (1) de Commissie Wonen en Zorg te begeleiden in het ontwikkelen van een visie,
- (2) relevante sprekers aan de commissie voor te stellen, naast relevante documenten en
- (3) een ontwerp van maatschappelijke beleidsnota op te stellen, gebaseerd op de werkzaamheden van de Commissie Wonen en Zorg. In de maatschappelijke beleidsnota worden de noodzakelijke voorwaarden voor het beleid uiteengezet. Zo wil de Commissie een solide basis leggen voor een hedendaags en performant woonzorgbeleid voor de komende twintig jaar.

Het Uitgebreid Bureau van het Vlaams Parlement gaf het IST op 13 oktober 2008 deze opdracht.

Projectverloop:

Binnen deze opdracht heeft het IST verschillende zaken gerealiseerd.

Tijdens een vergadering met de heer Johan De Graeve, directeur Informatie, op 5/11/2008 leverde het IST relevante documentatie aan, ter aanvulling van het infodossier Wonen en Zorg. Meer specifiek legde het IST de klemtoon op toekomstgerichte en wetenschappelijke en technologische aspecten.

Het IST leverde ook begeleiding bij de ontwikkeling van een visie omtrent Wonen en Zorg. Op 7 januari 2009 organiseerde het IST een visieworkshop met een 30-tal deskundigen uit verschillende deeldomeinen van deze problematiek, om vanuit een integrale aanpak te komen tot een coherente toekomstvisie rond Wonen en Zorg 2020. Ter voorbereiding en framing van deze workshop organiseerde het IST op 27 november 2008 en 9 december 2008 twee vergaderingen met een beperkt aantal experts. Hierop waren An Jacobs (IBBT-SMIT), Sien Winters (KULeuven), Claire Huijnen (Smart Living), Ann Ackaert (Intec, Universiteit Gent), Wolfgang Eberle (IMEC) en Joanna Geerts (Universiteit Antwerpen) aanwezig.

Het IST leverde tot slot ook ondersteuning bij de redactie van een Maatschappelijke Beleidsnota van de Commissie Wonen en Zorg. Op basis van de besprekingen tijdens hoorzittingen en de input vanuit de visieworkshop op 7 januari 2009 werd door redactrice Ria Goris een voorstel voor Maatschappelijke Beleidsnota geschreven.

DEEL 4

DE 1ST-AANBEVELINGEN

GAMES IN VLAANDEREN

Voorwoord

In Vlaanderen is weinig plaats voor een sereen, open debat over gamen. Vanuit die vaststelling gaf het Instituut Samenleving en Technologie aan het Expertisecentrum Maatschappelijke Veiligheid (KATHO-Ipsoc, Kortrijk), de Onderzoeksceel Digital Arts & Entertainment (HOWEST-PIH Kortrijk) en de Onderzoeksgroep Cultuur & Educatie (UGent) de opdracht om een overzichtsstudie uit te voeren onder de titel *“Ze krijgen er niet genoeg van! Jongeren en gaming”*.

De focus lag in deze opdracht op vier uitdagende dimensies van gamen in Vlaanderen:

- (1) Is er in Vlaanderen plaats voor een game-industrie? Wat zijn kansen, mogelijkheden, beperkingen, ...?
- (2) Wat zijn de effecten van ‘gaming’, positief en negatief, op korte, middellange en lange termijn?
- (3) Wat is de relatie tussen het spelen van games en de zogeheten nieuwe sociale netwerken?
- (4) Wat is het educatief potentieel van games? Kunnen games op een zinvolle manier gebruikt worden in klas- en leersituaties?

De hierna volgende aanbevelingen zijn geordend rond deze 4 domeinen, met samenvoeging van punt (2) en (3).

1. NAAR EEN VLAAMSE GAME-INDUSTRIE?

Games zijn ‘big business’, daar kan geen twijfel over bestaan. De sector is een heuse industrie geworden met wereldwijd een omzet van 23 miljard euro. In Vlaanderen bedraagt die omzet 200 miljoen euro (cijfers 2006). De sector doorstaat probleemloos de vergelijking met de muziek- en filmbusiness.

Een succesvol spel ontwikkelen kost al snel 30 tot 50 miljoen euro. Om dat geld terug te verdienen moet je minstens een half miljoen exemplaren verkopen, wat een wereldwijde marketing en verkoop noodzakelijk maakt. Het zou echter fout zijn hieruit de conclusie te trekken dat Vlaanderen best zijn handen afhoudt van game-ontwikkeling. Vlaanderen heeft sterke troeven: een hoge breedbandpenetratie, een hoge scholingsgraad en - met haar animatie- en stripverleden - een sterke creatieve traditie. Dit collectieve (strip-) onderbewustzijn kan vertaald worden naar het nieuwe medium ‘games’. Het gaat trouwens niet alleen over de grote kaskrakers zoals Tomb Raider, World of Warcraft, Grand Theft Auto, ... Internetspelletjes, serious games, gsm-spellen, exercise games (met als gangmaker de Wii-console van Nintendo), ... er is een almaar groeiende markt met heel wat specifieke segmenten.

Gameontwikkeling kan investeringen naar Vlaanderen halen, creëert werkgelegenheid en past perfect in het streven naar een kenniseconomie zoals de Lissabon-doelstellingen vooropstellen. Vlaanderen heeft reeds een aantal opleidingen, heel wat talent (dat op dit ogenblik massaal naar het buitenland trekt) en enkele beloftevolle bedrijven. Zo ontwikkelde het Oost-Vlaamse bedrijf Larian, in samenwerking met de VRT, de voltrefrer Ketnet Kick, die intussen ook door de BBC is aangekocht, en de game ‘Divine Divinity’, die wereldwijd succes kende.

Maar Vlaanderen kan meer doen om een echte game-industrie uit te bouwen.

AANBEVELINGEN

1. Investeer in een internationaal gerichte gameopleiding die mikt op managers en producers, toegepaste of universitaire informatici en kunstenaars. Het erkennen van een Master in Game Development is een noodzakelijk stap om onze talentvolle jongeren naar een opleiding op universitair niveau te leiden.
2. Richt een kenniscentrum voor games op dat kennis verzamelt rond het brede domein van games en gaming (sociologisch onderzoek, gecoördineerd toegepast onderzoek rond 'serious games', creatief technologisch onderzoek,...) en die kennis kan toespelen aan overheid en industrie maar ook aan ouders, onderwijzers, media,...
3. Verbeter het investeringsklimaat voor games door bijvoorbeeld de 20% tax shelter¹ voor game ontwikkelaars ook in Vlaanderen (België) toe te passen.
4. Richt een incubator op die expertise centraliseert, startende ondernemingen begeleidt, werkruimte en apparatuur aanbiedt en administratieve, juridische (eigendomsrechten) en technologische steun biedt. Dit kan gebeuren in samenwerking met iCUBES van IBBT. Voor het startkapitaal is Cultuurinvest een denkbare mogelijkheid (in lijn met de visie dat 'games' een cultuurproduct zijn).

2. EEN POSITIEVE BEELDVORMING ROND GAMES EN GAMING

Maatregelen om de game-industrie te stimuleren vinden op politiek vlak uiteraard aansluiting bij het breder maatschappelijk debat over games. En je kan er niet onderuit: games blijven kampen met een negatief imago. Ze zouden aanzetten tot geweld en agressie en leiden tot verslaving en isolement. Wat betreft de band tussen het spelen van games en agressief of gewelddadig gedrag wijst het IST-onderzoek duidelijk uit dat hiervoor geen wetenschappelijke bewijzen zijn. Recent onderzoek aan de KULeuven (Malliet S., *The challenge of video games to media effect theory*. Proefschrift tot het verkrijgen van de graad van Doctor in de Sociale Wetenschappen, Leuven, 2007) toont wel aan dat in sommige gevallen niet zozeer het spel dan wel de (perceptie van de) speler het probleem vormt. Een kleine groep spelers die realiteit en fictie niet van elkaar kunnen onderscheiden, kan zich in de realiteit agressiever gedragen.

Wat betreft verslaving liggen de kaarten enigszins anders. Een goed spel moet in zekere zin 'verslavend' zijn om gespeeld te worden. Bovendien kan gamen ook leiden tot fysieke klachten, onder meer door slaapttekort. Wel is de verslaving van een andere aard dan bijvoorbeeld bij drugs omdat het natuurlijke beloningssysteem niet geblokkeerd wordt. Bovendien gaat het wellicht om een zeer kleine minderheid, maar meer onderzoek is zeker aangewezen. Games zijn dus niet zonder meer onschuldig.

¹ De tax-shelter is een belastingmaatregel voor de game-industrie die op 13 december 2007 werd goedgekeurd door de Europese Commissie met als argument dat videogames een cultuurproduct zijn en als dusdanig moeten ondersteund worden. Producenten van videogames kunnen tot 20% belastingvermindering krijgen. De Franse regering past deze maatregel reeds toe.

Aan de andere kant worden in het maatschappelijke debat de positieve effecten van games niet of nauwelijks genoemd. Het aanscherpen van coördinatievaardigheden, het verbeteren van oog-hand-brein coördinatie, beter probleemoplossend denken, stimuleren van de creativiteit, leren beslissingen nemen, een versterkte ruimtelijke en visuele conceptualisatie, het bevorderen van talenkennis: het zijn allemaal effecten die zijn aangetoond in onderzoek rond games.

Tot slot vormen games – hoewel ze de naam hebben tot isolement te leiden – in de meeste gevallen net een tegengif voor het tanende sociale kapitaal. Zeker online games hebben een sociale functie in de netwerkmaatschappij. Uit onderzoek blijkt dat het sociale aspect bij het spelen van online games (World of Warcraft) of het bevolken van virtuele werelden (Second Life) een heel belangrijke rol speelt. Netwerkgames zijn een labo voor individuele experimenten met sociaal gedrag, relaties en persoonlijkheid. Het netwerkleven biedt jongeren fysieke (face-to-face), virtuele (screen-to-screen) en hybride (face-to-screen) identiteiten. Communicatie en netwerken via gsm, chat en games maken hoe dan ook deel uit van de leefwereld van jongeren. Toch moet men ook niet blind zijn voor de risico's: cyberhate en cyberpesten, virtueel (seksueel) geweld of diefstal, online gokspelen (6% van de jongeren tussen 10 en 17 jaar speelt wekelijks een kansspel op het internet) zijn risico's die niet zomaar van tafel geveegd kunnen of mogen worden.

Hoe moet men dan omgaan met games? Negeren en/of verbieden lijken op basis van de inzichten uit het onderzoek een weinig zinvolle piste. Een verbod - bijvoorbeeld op basis van een leeftijdsclassificatie - zal steeds vrij eenvoudig kunnen worden omzeild en negeert niet alleen de positieve effecten maar ook individuele verschillen tussen kinderen. Iets illegaal maken verhoogt wellicht de aantrekkingskracht. Tot slot kan men zich vragen stellen bij het verbieden van gewelddadige games terwijl dit niet geldt voor gelijkaardige media zoals dvd's of telefoonspellen. Meer aangewezen lijkt het om in de eerste plaats ouders, maar ook leerkrachten, jeugdwerkers, ... in te schakelen om het spelgedrag op diverse wijzen te begeleiden. Informeren (bv. via het PEGI-reguleringsstelsel), evalueren, aanmoedigen en - waarom niet - samen spelen is wellicht de beste manier om de positieve effecten van gaming te versterken en de negatieve te verminderen.

AANBEVELINGEN

1. Voer een informatie- en sensibiliseringscampagne rond het Pan-European Game Information (PEGI) reguleringssysteem (reguleringsstelsel waarbij de sector zichzelf leeftijdsratings en waarschuwingen oplegt) dat ouders, jeugdwerkers, leerkrachten, ... kunnen gebruiken om het spelgedrag van jongeren te begeleiden.
2. Breid PEGI uit naar alle audiovisuele media zoals films op video of dvd, telefoonspellen, Dit bevordert de transparantie en creëert gelijkwaardigheid tussen de diverse media. Pleit - waar mogelijk - voor een gelijkgeschakeling van dit stelsel op federaal en Europees niveau.
3. Geef het reeds voorgestelde kenniscentrum games een duidelijke opdracht bij het informeren en sensibiliseren van ouders, leerkrachten en jeugdwerkers, gericht op het zoeken naar een evenwicht tussen controleren en begeleiden.

3. GAMES GEBRUIKEN IN ONDERWIJS EN OPLEIDING

Het IST-onderzoek toont aan dat games een goede leeromgeving kunnen vormen. In de vorige paragraaf werd reeds gesteld dat het spelen van games heel wat vaardigheden verbetert of aanscherpt. Videogames stimuleren de intelligentie, ze trainen de hersenen en zorgen voor een stijging van het IQ.

Maar videogames doen meer. Net zoals literatuur bieden ze nieuwe perspectieven en maken ze taboeonderwerpen bespreekbaar. Ze roepen emoties op, leren technieken aan om hiermee om te gaan (coping) en leggen abstracte begrippen uit.

Tot slot verdienen games ook aandacht op zich. Heel wat games leren daadwerkelijk iets over de wereld rondom ons. Het spel Civilization laat spelers een regeringsvorm kiezen (anarchie, communisme, democratie, despotisme, monarchie,...) en een samenleving opbouwen. In de klas zou men kritisch kunnen reflecteren over deze regeringsvormen én uiteraard de verschillen tussen de echte wereld en de game. Zo kan een spel bijdragen tot opvoeding tot democratisch burgerschap, een centraal aandachtspunt voor het Vlaams Parlement (cfr. De kracht van je stem). En er zijn nog andere mogelijkheden: The Sims om over liefde en het gezin te praten, Prospero's Island (gebaseerd op The Tempest) als input voor een discussie over de wereld van Shakespeare, RiverCity als beeld van het 19e-eeuwse stadsleven.

En - om de cirkel rond te maken - waarom zelf geen game creëren in de klas. Het ontwerpen van een spel door studenten leidt tot het nadenken over regels voor een wereld die ze zelf creëren, stimuleert creatieve en narratieve talenten en leert hen de vertaalslag van een verhaal naar de technische logica van een computerprogramma.

Dit alles betekent niet dat gamen in de klas een puur succesverhaal zou zijn. Uit de weinige - vooral buitenlandse - experimenten die er zijn, duiken ook beperkingen op. Zo moeten leerlingen het nut inzien om een spel te spelen. Games zijn ook niet geschikt voor kennisreproductie, eerder voor kritisch inzicht in complexe begrippen en situaties. De rol en opstelling van de leerkracht is zeer belangrijk. De infrastructuur om games in een klas te gebruiken is uiteraard duur (schermen, spelconsoles, aankoop spelen,...). En het is vanzelfsprekend niet eenvoudig om games zo te ontwerpen of aan te passen dat je ze in een les kan gebruiken.

AANBEVELINGEN

1. Neem in het curriculum van pedagogische opleidingen een vak op zoals E-cultuur, waarin ook aandacht moet zijn voor games.
2. Zet in het Vlaamse onderwijs experimenten op rond het gebruik van games in de klas (bv. binnen het concept van de proeftuinen). Evalueer deze projecten grondig vooraleer verdere stappen in de richting van een meer algemeen gebruik van games in de klas te zetten. Ook hier kan het kenniscentrum games een rol spelen.

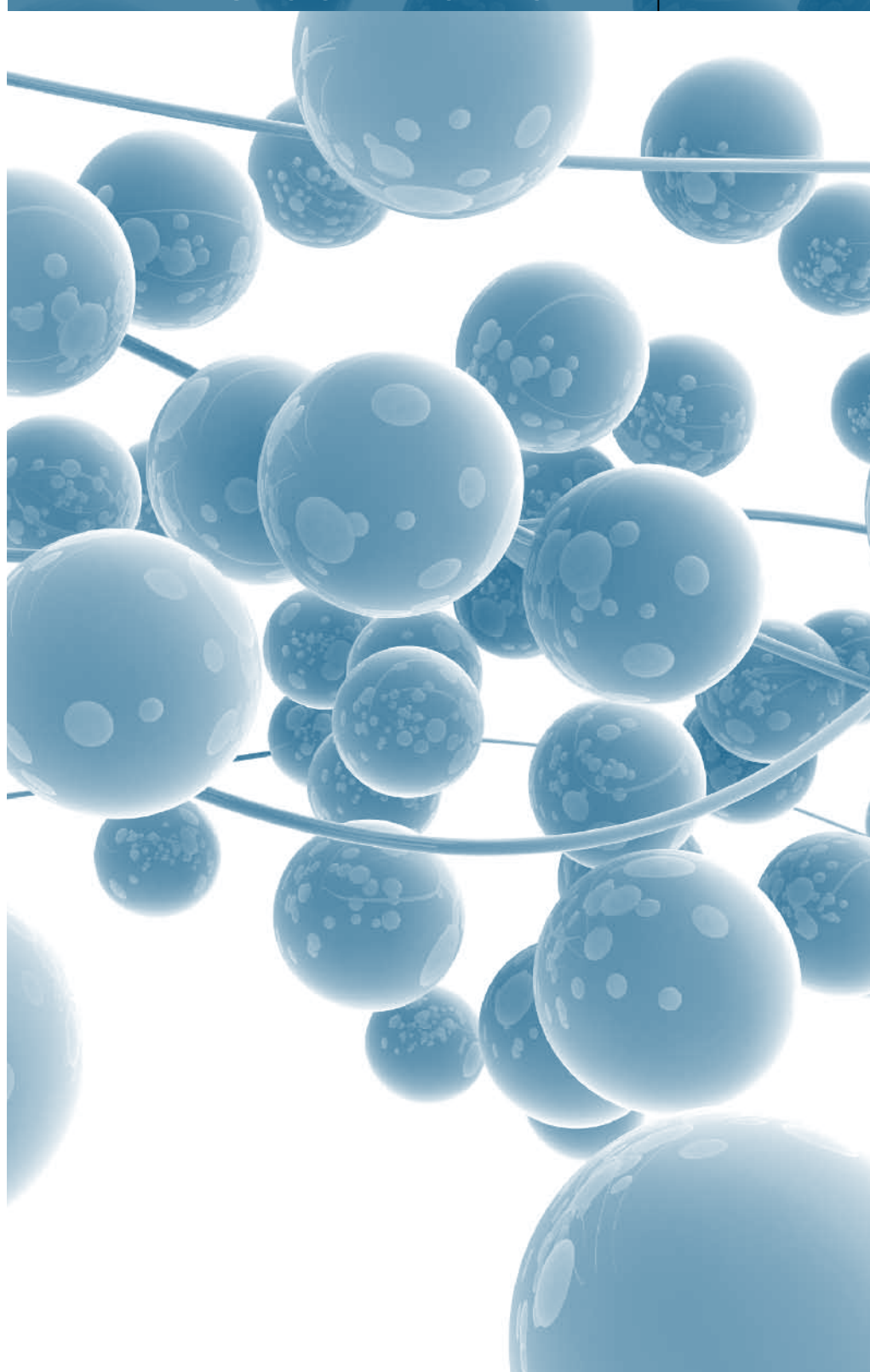
Meer informatie over het project 'Jongeren en gaming. Ze krijgen er niet genoeg van'

De overzichtsstudie 'Ze krijgen er niet genoeg van! Jongeren en gaming' werd, in opdracht van het IST, uitgevoerd door drie partners: het Expertisecentrum Maatschappelijke Veiligheid (KATHO-Ipsoc, Kortrijk), de Onderzoeksceel Digital Arts & Entertainment (HOWEST-PIH Kortrijk) en de Onderzoeksgroep Cultuur & Educatie (UGent). De onderzoeksceel Digital Arts & Entertainment van HOWEST werkte aan het luik over de Vlaamse industrie. Daarin werden tientallen mensen geïnterviewd uit de industrie, uit de wereld van het onderwijs en het onderzoek, van de openbare omroep en de culturele sector. De focus lag hierbij op het belang van een Vlaamse game-industrie en hoe je die kan uitbreiden, op de behoeften van de sector en op mogelijke stimulerende overheidsinitiatieven. Het Expertisecentrum Maatschappelijke Veiligheid stond in voor de effectenstudie en de studie rond nieuwe sociale netwerken. De onderzoekers baseerden zich niet alleen op literatuur. Ze namen enquêtes en interviews af en volgden aandachtig het publieke debat op de studiedagen 'Game over' in Kortrijk en 'U Play 2' in Leuven. De Onderzoeksgroep Cultuur en Educatie van de Universiteit Gent onderzocht ten slotte het educatieve aspect van gamen. Via een gedetailleerde internationale literatuurstudie en interviews met Vlaamse stakeholders verdiepten zij zich in mogelijke onderwijs toepassingen.

Voor meer informatie

DE PAUW E., PLEYSIER S., VAN LOOY, J., BOURGONJON J., RUTTEN, K., VANHOOVEN, S. & SOETAERT R.,
Ze krijgen er niet genoeg van! Jongeren en gamen, een overzichtstudie. Onderzoek in opdracht van het IST,
Vlaams Parlement, Brussel, 2008, 202 p.
IST Dossier nr. 14, 'Game on. We krijgen er niet genoeg van'. Brussel, IST, 2008, 31 p.

DEEL 5 COMMUNICATIE

2008 was een druk en belangrijk jaar voor de communicatie van het instituut. De implementatie van de decretale evaluatie bracht een aantal ingrijpende veranderingen met zich mee. De instelling koos resoluut voor een nieuwe naam, huisstijl en ook de website werd grondig vernieuwd. Naast de gebruikelijke publicaties en het e-zine, kwam het instituut ook voor de dag met een nieuw product 'Feiten in een notendop'.

1. INSTITUUT SAMENLEVING EN TECHNOLOGIE (IST)

Een meer wervende benaming

Gezien de geringe naambekendheid van de instelling door de moeilijke letterafkorting werd er gezocht naar een naam die enerzijds duidelijk weergeeft waar de instelling voor staat en die anderzijds makkelijk af te korten en te onthouden is. Met een oog op een effectievere communicatie werd gekozen voor: Instituut Samenleving en Technologie (IST).

Een nieuwe huisstijl

De huisstijl van het IST werd opgefrist en kreeg een moderne, actuele look. Bij deze 'restyling' werd niet alleen aandacht besteed aan de 'look' van het instituut, ook de inhoud werd opnieuw bekeken: een vernieuwde voorstellingsbrochure beschrijft op een vlotte, toegankelijke manier waar de instelling voor staat. De actualisering van de huisstijl was ook een essentiële stap in de vernieuwing van de website.

Een nieuwe website: www.samenlevingentechnologie.be

De website is IST's uitstralraam voor de buitenwereld. Alle gepubliceerde documenten kunnen er geraadpleegd worden. Omdat de site niet meer aangepast was aan de hoeveelheid en de dynamiek van de informatie die het IST nu kan aanbieden, werd hij in 2008 volledig vernieuwd. Naast de vormelijke optimalisering werd extra aandacht besteed aan de toegankelijkheid. Op de website verschijnen de volledige rapporten en samenvattingen van projectrapporten. Zij worden naargelang van de situatie verspreid onder belanghebbenden, of alleen aangeboden op de site. Alle andere IST-publicaties zoals het Jaarverslag, het Jaarwerkplan, de Dossiers, de Aanbevelingen en Brochures zijn allemaal te verkrijgen via de website. Er is dan ook extra aandacht besteed aan een heldere, navegeerbare structuur om dit grote aanbod van informatie aantrekkelijk en overzichtelijk te houden. Er is ook bijzondere aandacht besteed aan de Engelse site: van alle onderzoeksrapporten en dossiers werd een Engelstalige samenvatting opgenomen.

2. COMMUNICATIE-INSTRUMENTEN

E-zine

Ook in 2008 bleef het E-zine een veelgelezen product. Meer dan 900 abonnees lezen maandelijks deze 'newsflash' met iedere keer een aantal korte berichten over activiteiten of publicaties van de instelling. De bedoeling van het e-zine is de lezer naar de IST-website te leiden, waar meer informatie of de publicatie zelf te vinden is.

Een nieuwe publicatie : 'Feiten in een notendop'

In 2008 begon het instituut met een nieuwe publicatie, een zogenaamde 'high impact publication'. Dit is de benaming voor alle gedrukte nieuwsbrieven waarbij op twee A4's een korte synthese van een thema of onderwerp wordt gegeven. Dit telkens gebaseerd op een meer uitgebreide publicatie (rapport-dossier), maar waar de lezer met weinig tijd en een snel absorptievermogen, kernachtig en zonder veel bladeren zich kan documenteren en informeren over een onderwerp of probleem:

- Feiten in een notendop 'Biobrandstoffen', Instituut Samenleving en Technologie, 2008, 4 p.
- Feiten in een notendop 'Coëxistentie in de landbouw', Instituut Samenleving en Technologie, 2008, 4 p.

Verder publiceerde het IST in 2008 4 rapporten, 6 dossiers, 1 aanbeveling en 2 discussiebrochures.

In DEEL 10 van het jaarverslag vindt u al deze publicaties van het IST op een rijtje.

3. COMMUNICATIEACTIVITEITEN

Naast de onderzoeksprojecten werden ook in 2008 frequent activiteiten georganiseerd zoals de lunchdebatten en lezingen, persconferenties en een burgerconventie.

Evenementen

7 februari: *persconferentie* 'Jongeren en gaming', voorstelling resultaten in De Singel, Antwerpen

12 februari: *middagdebat* rond vaccinatie: 'Een prik voor het leven', F. Masereelzaal, Vlaams Parlement

26 februari: *studiedag* 'ICT, brug naar betere dienstverlening', De Schelp, Vlaams Parlement

24 mei: *burgerconventie* 'Mijn auto, mijn gezondheid. Eerste Burgerconventie', Lokettenzaal, Vlaams Parlement

4 Juni: *boekvoorstelling* 'Jongeren en Gaming', F. Masereelzaal, Vlaams Parlement

6 november: *middagdebat* 'ICT als instrument voor cultuurparticipatie', De Schelp, Vlaams Parlement

15 november: IST op het festival van de politiek: *debat functionele voeding*, F. Masereelzaal, Vlaams Parlement

25 november: *studiedag* 'Groene biotechnologie in Vlaanderen', De Schelp, Vlaams Parlement

12 december: *reflectiedag* 'Energie nu . En morgen?', De schelp, Vlaams Parlement

Persconferenties

7 februari: persconferentie 'Jongeren en Gaming'. Naar aanleiding van Gamezone#2, van 7 februari tot 10 februari in de Singel in Antwerpen, stelde het Instituut Samenleving en Technologie de resultaten van bovengenoemde studie voor op een persconferentie in de Rode Zaal van de Singel, Antwerpen.

IST in de pers

Jongeren en Gaming

30 januari 2008: 'Vlaams onderzoek pleit voor games in de klas' (Ronald Meeus De Morgen)

1 februari 2008: 'Gamers kunnen heel nuttig zijn in de klas' (SD, Gazet Van Antwerpen)

8 februari 2008: 'Gamers zijn sociale mensen' (Jan Martynowski, Het Belang Van Limburg)

8 februari 2008: 'Onderzoekers willen geen verbod op games' (Kristof Hoefkens, De Standaard)

8 februari 2008: 'Meer investeren in Vlaamse Videogames' (Ronald Meeus, De Morgen)

9 februari 2008: Jongeren en Gaming in Terzake (interview met Stef Steyaert)

10 februari 2008: Jongeren en Gaming in de Zevende Dag
22 april 2008: 'Groen wil braindrain in gamesector stoppen' (De Standaard)
29 april 2008: 'Verband nooit bewezen' (Het Volk)
10 mei 2008: 'Het is maar een spelletje' (De Standaard)
19 juni 2008: 'Vlaanderen haalt games uit de taboesfeer' (De Morgen)
20 juni 2008: 'Resolutie die computergames uit de taboesfeer moet halen' (Het Belang Van Limburg)

Auto en gezondheid

26 mei 2008: 'Burgers vragen meer en beter openbaar vervoer' (De Standaard)
26 mei 2008: 'Burgers vragen meer en beter openbaar vervoer' (De Tijd)
26 mei 2008: 'Burgers vragen meer en beter openbaar vervoer' (Nieuwsblad)
26 mei 2008: 'Burgers vragen meer en beter openbaar vervoer' (Metro)

(+ berichten op volgende websites: politics.be, zita, www.aol.be, skynet-nieuws, msn-nieuws, nieuwsbank.nl, VTM-nieuws site op zondag)

GGO's

Mei 2008: 'Publieksforum schrijft resolutie over genetisch gemodificeerde organismen', Gesprek met Willy Weyns, TerZake Magazine

Vaccinatie

12 februari 2008: Radio 1, Peeters en Pichal, "Er rijst steeds meer verzet bij de bevolking tegen het 'algemeen vaccineren': Want zijn al die vaccinaties die je krijgt wel nodig? Het gaat soms toch om ziektes die niemand meer heeft?" interview Stef Steyaert.

IST in commissies

Vergadering Commissie voor Leefmilieu en Natuur, Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed van 24 januari 2008

Hoorzitting over blootstelling aan niet-ioniserende stralingen met:

- vertegenwoordigers van het IST;
- professor Luc Martens van de Faculteit Ingenieurswetenschappen, vakgroep Informatietechnologie van de Universiteit van Gent;
- professor Victor Moshchalkov van het Departement Natuurkunde van de KULeuven;
- professor Stefaan Van Gool van de Dienst Kindergeneeskunde van het Universitair Ziekenhuis Gasthuisberg Leuven.

Vergadering Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van 11 maart 2008

Vraag om uitleg van mevrouw Vera Van der Borghht tot de heer Steven Vanackere, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de studie van het IST over de blootstelling aan niet-ioniserende stralen in en omheen woonhuizen.

Vergadering Commissie Digitaal Vlaanderen van 12 maart 2008

Gedachtenwisseling met de heer Stef Steyaert en Els Van den Cruyce, IST, over aanbevelingen voor Digitaal Vlaanderen.

Vergadering Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media van 22 april 2008

Hoorzitting over de effecten van gaming op jongeren, met als sprekers:

- de heren Robby Berloznik en Stef Steyaert, over het project 'Game on!' van het IST;
- prof. dr. Jeroen Jansz, Universiteit van Amsterdam, departement Communicatiewetenschappen, over de effecten van gaming op jongeren;
- dr. Stef Desmet, Groep T, Programmacoördinator Advanced Master in E-media, over gameopleidingen in Vlaanderen;
- de heer Swen Vincke, bedrijfsleider Larian, over de game-industrie in Vlaanderen en de nood aan een beleid;
- prof. dr. Ronald Soetaert, Universiteit Gent, over het gebruik van games in onderwijs en opleidingssituaties;
- mevrouw Isabel Devriendt, vertegenwoordiger van de Vlaamse Jeugdraad, over het advies van de Vlaamse Jeugdraad 'Jongeren en Gaming'.

Vergadering Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Bestuurszaken, Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Decreetsevaluatie van 14 oktober 2008

Gedachtewisseling over het instrument van de burgerconventie met:

- de heer Robby Berloznik, directeur van het IST;
- drs. Lucien Hanssen, deskundige communicatieonderzoek.

Vergadering Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme van 4 november 2008

Interpellatie van de heer Robert Voorhamme tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media, Toerisme, Havens, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid, over de internationale positie van het IST.

Vergadering Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media van 9 december 2008

Hoorzitting met het IST over de studie 'ICT als instrument voor cultuurparticipatie':

- de heer Robby Berloznik, directeur IST;
- mevrouw Els Van den Cruyce, onderzoeker IST
- de heer Gert Nulens, wetenschappelijk onderzoeker bij Studies on Media, Information and Telecommunication (SMIT) aan de Vrije Universiteit Brussel.

IST in de Plenaire vergadering

Voorstel van resolutie van de dames Tinne Rombouts en Els Robeyns en de heren Jos Stassen,

Joris Vandenbroucke, Piet De Bruyn en Hans Schoofs betreffende de ondersteuning van de gamesector in Vlaanderen - Plenaire Vergadering 54 van woensdag 9 juli 2008 om 15:00 uur.

Actuele vraag van de heer Johan Sauwens tot de heer Steven Vanackere, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de berichtgeving inzake zelfdoding bij jongeren - Plenaire Vergadering 43 van woensdag 28 mei 2008 om 14:05 uur.

Actuele vraag van mevrouw Fientje Moerman tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Havens, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid, over de weigering van een veldproef met genetisch gewijzigde populieren van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie door de federale overheid en de gevolgen ervan voor het wetenschappelijk onderzoek naar biobrandstoffen van de nieuwste generatie - Plenaire Vergadering 43 van woensdag 28 mei 2008 om 14:05 uur.

Voorstel van resolutie van de heren Tom Dehaene en Bart Martens en de dames Veerle Heeren, Michèle Hostekint, Vera Van der Borght en Hilde Eeckhout tot besluit van de opvolging van de werkzaamheden van de Commissie Energiearmoede en Voorstel van resolutie van de heren Carl Decaluwe en Bart Martens en de dames Cindy Franssen, Hilde Eeckhout, Vera Van der Borght en Else De Wachter tot besluit van de werkzaamheden van de Commissie Energiearmoede over de gratis stroom - Plenaire Vergadering 35 van woensdag 16 april 2008 om 10:01 uur

Plenaire middagvergadering nummer 11 van 19 november 2008

Met redenen omklede motie van de heren Robert Voorhamme, Jan Peumans en Eloi Glorieux en de dames Monica Van Kerrebroeck, Kathleen Helsen en Fientje Moerman tot besluit van de op 4 november 2008 door de heer Robert Voorhamme in de commissie gehouden interpellatie tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Institutionele Hervormingen, Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media, Toerisme, Havens, Landbouw, Zeevisserij en Plattelandsbeleid, over de internationale positie van het Instituut Samenleving en Technologie (IST)

Decreetswijziging

Voorstel van decreet van mevrouw Marleen Vanderpoorten houdende wijziging van het decreet van 17 juli 2000 houdende de oprichting van een Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek

26 november	aangenomen in plenaire vergadering
5 december	bekrachtigd en afgekondigd
19 december	bekendgemaakt in Belgisch Staatsblad

Rekening houdende met decretale evaluatie kreeg de instelling een nieuwe naam en werd een aantal aspecten van de werking aangepast. Deze veranderingen werden vastgelegd in een wijziging van het decreet van 17 juli 2000. Om de band met het Vlaams Parlement te versterken, werd in deze decreetwijziging ook "Artikel 87 bis" van het reglement van het Vlaams Parlement uitgebreid met de mogelijkheid dat de commissies, het IST vlot kunnen consulteren en oproepen in de dagelijkse werkzaamheden. Dit betekent dat het Vlaams Parlement niet alleen langlopende maar ook snel kortlopende opdrachten kan geven.

DEEL 6

**HET IST EN DE
INTERNATIONALE CONTEXT**

1. SAMENWERKING BINNEN EPTA

Het IST is een actief lid van het EPTA-netwerk (European Parliamentary Technology Assessment).

Het EPTA-netwerk omvat dertien instellingen (en vier geassocieerde leden) uit de Europese Unie. De leden staan hun parlementen bij met adviezen over de maatschappelijke aspecten van wetenschap en technologie (<http://www.eptanetwork.org/>). EPTA werkt als een informeel netwerk, heeft geen vast secretariaat en het voorzitterschap wisselt jaarlijks tussen de leden. In 2008 werd het voorzitterschap overgedragen van de Griekse zusterorganisatie, het Griekse 'Permanent Committee of Technology' dat verbonden is aan het Griekse Parlement.

Jaarlijks vinden, naast occasionele of elektronische uitwisselingsmomenten, minstens twee ontmoetingen plaats tussen de EPTA-leden: een op het niveau van de directies van de organisaties en een jaarlijkse vergadering van het EPTA-bestuur, de 'Council'. Aan deze laatste is een conferentie gekoppeld over een actueel thema rond technologie en samenleving.

De 'Director's Meeting' van EPTA werd in 2008 gehouden in Den Haag, Nederland op 21 en 22 april. De directeur van het IST woonde deze vergadering bij. Naast de informele uitwisseling van contacten en ervaringen, werden de recente onderzoeksprogramma's door de leden toegelicht, gemeenschappelijke projecten besproken en nagedacht over de toekomst van het EPTA-netwerk.

Aan de 'Council Meeting' die gehouden werd in Den Haag in oktober, werd voor de Raad van Bestuur van het IST deelgenomen door de heer Jan Peumans, lid van de Raad van Bestuur, samen met de directeur. Tijdens deze 'Council Meeting' werd gesproken o.a. over toekomstige samenwerking. Hierbij werd op een kritische maar constructieve wijze door de Vlaamse delegatie het betrekken van de regionale parlementen in een toekomstig Europees samenwerkingsverband verdedigd.

De jaarlijkse publieke conferentie van het EPTA-netwerk had plaats na de 'Council Meeting' op 27 en 28 oktober. De conferentie 'Inspiring Future Politics' stelde zich vragen over een aantal ontwikkelingen zoals het energie-vraagstuk, de dynamiek op het terrein van de informatietechnologie, de hersenwetenschappen en de nanotechnologie. Hierbij werd door Stef Steyaert van het IST een uiteenzetting gegeven over het technologiefestival NanoNu. Deze stroom van nieuwe ontwikkelingen komt razendsnel op ons af. Hoe komen dergelijke ontwikkelingen op de publieke en politieke agenda terecht? Hoe wordt het maatschappelijk debat over deze thema's gevoerd? En sluit dat nog aan bij de wensen en behoeften van moderne burgers? De keynote sprekers waren cradle-to-cradle bedenker Michael Braungart, klimaat-nestor Pier Vellinga, socioloog Nikolas Rose en toxicoloog Ellen Silbergeld.

Er werd door het IST ook binnen het EPTA-kader deelgenomen aan ESOF (EuroScience Open Forum), gehouden in Barcelona van 18 tot 22 juli. Dit tweejaarlijks Europees evenement brengt duizenden onderzoekers, beleidsmensen en andere actoren uit de kennissector samen om informatie uit te wisselen en te discussiëren over de meest recente ontwikkelingen op wetenschappelijk en technologisch gebied. Het IST nam actief deel aan de wetenschappelijke sessie over Nanotechnologie en was aanwezig op de stand van EPTA met posters en een film over het technologiefestival NanoNu..

Gemeenschappelijk EPTA-project 'Genetically modified food and plants'

POST (UK), DBT (Denemarken), ITA (Oostenrijk), IST en TAB (Duitsland) werkten samen aan een gemeenschappelijk project rond de toekomst van genetisch gewijzigde gewassen in Europa.

De rol van genetisch gewijzigde planten in het Europees landbouwbeleid en in de samenleving in het algemeen, is lang een controversieel thema geweest. Recente ontwikkelingen als nieuwe technologieën en de groeiende vraag naar voedsel en energie hebben deze discussie echter opnieuw in een stroomversnelling gebracht. De centrale vraag in dit EPTA-onderzoek is of de organisatie van de Europese regelgeving omtrent genetisch gewijzigde organismen, door deze evoluties, onder druk komt te staan.

Deze studie is gebaseerd op de review van rapporten van de deelnemende EPTA-leden omtrent verscheidene aspecten van genetisch gewijzigde planten, zoals regelgeving, implementatie en de bijhorende problemen. Dit leverde een lijst op van ontwikkelingen en uitdagingen voor het Europese beleid. Op basis van deze lijst werd een survey georganiseerd bij 71 deskundigen uit Oostenrijk, België, Denemarken, Finland, Duitsland, Noorwegen, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk, met expertise in de ontwikkeling, de analyse en het beleid rond genetisch gewijzigde organismen. De resultaten van deze bevraging en de commentaren van de deskundigen werden geanalyseerd in het licht van de rapporten van de EPTA-leden.

Deze studie resulteerde in de conclusie dat het huidige regelgevend kader niet voldoende voorbereid is om tegemoet te komen aan de uitdagingen die zich in de toekomst zullen stellen. Het rapport beschrijft vijf sleuteldomeinen met uitdagingen voor het Europees regelgevend systeem voor genetisch gewijzigde planten, en geeft een aantal suggesties voor toekomstige TA-projecten.

2. PARTNER IN HET ETAG-CONSORTIUM

Het IST is een partner in het ETAG-consortium (European Technology Assessment Group, <http://www.itas.fzk.de/eng/etag/etag.htm>). Dit is een samenwerkingsverband tussen het Duitse ITAS (the Institute of Technology Assessment and Systems Analysis), het Deense Teknologirådet (the Danish Board of Technology), het Nederlandse Rathenau Instituut, het Engelse POST (Parliamentary Office of Science and Technology) en het IST. Het samenwerkingsverband staat onder leiding van ITAS.

ETAG Project: Direct to consumer genetic testing

In november 2007 ging het ETAG-project over 'direct to consumer genetic testing' van start. Dit ETAG-onderzoek onder leiding van ITAS, in samenwerking met IST en TAB, nam het gebruik van vrij beschikbare genetische tests onder de loep.

Aan het eind van de jaren '90 kwamen genetische testen op de markt die rechtstreeks aan de consument aangeboden werden. Tot dan toe werden genetische testen enkel uitgevoerd door gespecialiseerde centra in de medische sector, onder toezicht van een arts en onder professionele begeleiding en counseling. De laatste jaren

neemt het aantal bedrijven dat tests rechtstreeks aan de consument aanbiedt - meestal via het internet - gestaag toe. Specialisten waarschuwen dat deze ongecontroleerde groei gevaren kan inhouden voor de consument. De wetenschappelijke basis voor deze tests is volgens hen twijfelachtig en zij vrezen dat consumenten op deze manier misleid worden.

Het STOA-project, afgerond in november 2008, geeft een overzicht van de huidige stand van zaken van DCGT (direct to consumer genetic tests) op het internet, en de maatschappelijke aspecten hiervan.

ITAS voerde hiertoe een literatuurstudie en interviews uit. Het IST organiseerde een analyse van de informatie die aangeboden wordt op de website van firma's die DCGT aanbieden. Deze internetscan toonde aan dat de kwaliteit van de informatie aangeboden op de websites niet aan de vereiste kwaliteitscriteria voldoet en dus een onvoldoende basis vormt voor consumenten, om een weloverwogen besluit te maken over het al dan niet bestellen van deze tests. Het gebrek aan informatie wordt niet gecompenseerd door het aanbod van counseling, ook dit laatste is een ernstig mankement.

Al deze resultaten werden voorgesteld en becommentarieerd tijdens een STOA-workshop in het Europees Parlement op 3 maart 2009. De deskundigen die in het panel zetelden waren Linda Avey (23andMe), Jean-Jacques Cassiman (KULeuven), Helen Wallace (GeneWatch UK), Stuart Hogarth (University of Loughborough), Frances Flinter (Human Genetics Commission UK) en Aurélien Perez (Europese Commissie).

DEEL 7
ADMINISTRATIEF VERSLAG

Wetenschappelijk Secretariaat

In 2008 veranderde de samenstelling van het ist. Stef Steyaert verliet de instelling op 1 december 2008.

In september 2008 bestond de personeelsformatie uit:

Robby Berloznik	directeur, in dienst vanaf 1 december 2001
Stef Steyaert	onderzoeker, in dienst vanaf 16 april 2002, uit dienst 1 december 2008
Willy Weyns	onderzoeker, in dienst vanaf 1 mei 2002
Donaat Cosaert	onderzoeker, in dienst vanaf 1 augustus 2002
Lieve Van Damme	communicatieverantwoordelijke & kantoorbeheerder, in dienst vanaf 1 maart 2007
Els Van den Cruyce	onderzoeksmedewerker, in dienst vanaf 1 september 2004
Sabine Vermeulen	secretarieel medewerker, in dienst vanaf 16 februari 2004

De samenwerking met het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement

Het overleg van het IST met de andere paraparlementaire instellingen (De Vlaamse Ombudsdienst en het Kinderrechtercommissariaat) van het Vlaams Parlement werd, zoals tijdens de vorige werkjaren, op regelmatige basis voortgezet.

Ook werd het structureel overleg met de griffier van het Vlaams Parlement gedurende het jaar voortgezet.

Met de Financiële Dienst van het Algemeen Secretariaat werd overlegd over het opstellen de Meerjarenbegroting, het Begrotings- en Boekhoudingsreglement, de Jaarrekening 2008 en de Begroting 2009.

De directeur is tevens plaatsvervangend lid van het Comité voor Bescherming en Preventie op het Werk.

DEEL 8 FINANCIËEL VERSLAG

Toelichting bij de rekeningen 2008

De wijze waarop de financiële rapportering dient te gebeuren, is bepaald door het decreet van 6 juli 2005 .

Artikel 16 van dit decreet stelt: "Het Vlaams Parlement keurt jaarlijks, op voorstel van de Raad van Bestuur, de begroting en de rekeningen van het Instituut goed". In dit jaarverslag worden de rekeningen van het IST over het jaar 2008 opgenomen, in afwachting van een controle door het Rekenhof in het voorjaar 2009. Hiervoor geven we hieronder de cijfers betreffende inkomsten en uitgaven, ons hierbij baserende op de boekhoudkundige cijfers per 31 december 2008.

Er wordt een overzicht gegeven van de uitgaven en de inkomsten die gerealiseerd werden. De inkomsten bevatten de werkingstoelage van het Vlaams Parlement en de inkomsten verbonden aan de levering van diensten en de verkoop van goederen. Hier gaat het voornamelijk om inkomsten verbonden aan onderzoek in een Europees kader. De uitgaven bevatten telkens het detail van de begrote kredieten en daarnaast de uitgegeven bedragen per begrotingspost. Voor een aantal uitgavencategorieën zoals de onderzoeksprojecten, werkingskosten en investeringen zijn in 2007 vastleggingen gebeurd voor bestellingen die geleverd worden in 2008 en dus met uitgaven in 2008. Dit gebeurt via overdrachten. Alle bedragen zijn in €.

Begroting en rekeningen 2008

Uitgaven

Personeel 2008			
ALLE BEDRAGEN ZIJN IN €	BEGROOT	UITGEGEVEN	BESCHIKBAAR
Bijdrage aan DMW	10.000,00	9.861,61	138,39
Algemene ondersteuning AS	24.800,00	24.800,00	0,00
Salaris personeel	436.200,00	432.032,27	4.167,73
Kinderbijslag	12.000,00	10.906,80	1.093,20
Vakantiegeld	32.100,00	32.028,34	71,66
Eindejaarstoelage	16.500,00	16.085,18	414,82
Schooltoelage	5.000,00	4.130,44	869,56
Reiskostenvergoeding	21.000,00	16.734,48	4.265,52
Andere vergoedingen	1.300,00	1.206,80	93,20
Werkgeversbijdrage RSZ	90.500,00	84.905,26	5.594,74
Verzekeringen	20.600,00	18.024,07	2.575,93
Totaal personeel	670.000,00	650.715,25	19.284,75

² Decreet van 15 juli 2005 houdende de wijziging van diverse decreten, wat het statuut betreft van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 9 september 2005.

Werkingskosten 2008					
ALLE BEDRAGEN ZIJN IN €	OVERDR. 2007	BEGROOT	OVERDR. 2009	UIT- GEGEVEN	BESCHIK- BAAR
Huurlasten gebouwen		60.423,00		59.147,70	1.275,30
Huurlasten installaties, machines en uitrusting		1.000,00		124,88	875,12
Onderhoud en herstellingen installaties, machines en uitrusting		1.000,00		275,59	724,41
Onderhoud en herstellingen ICT-materiaal		10.000,00		5.830,10	4.169,90
Documentatie en tijdschriften	1.225,00	6.600,00		7.776,84	48,16
Kantoomateriaal (enkel gebruik PPI's)	1.602,77	3.900,00		5.345,91	156,86
Andere verbruiksgoederen		1.100,00	-120,01	880,32	99,67
Ander drukwerk	18.163,74	44.400,00	-8.523,29	47.407,72	6.632,73
Catering		1.400,00		162,00	1.238,00
Andere consultancy	25.969,75	55.810,00	-12.876,70	68.795,97	107,08
Vertaal- en correctiewerk	1.574,21	8.300,00		7.575,45	2.298,76
Opleiding	3.041,99	10.000,00		9.718,64	3.323,35
Interne en externe werving		70.000,00		0,00	70.000,00
Reis- en verblijfskosten		26.000,00		25.518,09	481,91
Verzekering andere risico's		100,00		82,01	17,99
Recepties		3.800,00		3.344,02	455,98
Lunchkosten		6.500,00		6.315,30	184,70
Frankeer- en verzendingskosten		790,00		22,24	767,76
Vaste Telefonie		1.200,00		1.179,33	20,67
Mobiele Telefonie		2.500,00		2.349,60	150,40
Softwarelicenties		1.500,00		894,91	605,09
Raad van bestuur		7.500,00		4.160,52	3.339,48
Totaal werkingskosten	51.577,46	323.823,00	-21.520,00	256.907,14	96.973,32

Investeringskosten 2008					
ALLE BEDRAGEN ZIJN IN €	OVERDR. 2007	BEGROOT	OVERDR. 2009	UITGE- GEVEN	BESCHIK- BAAR
Aankoop bureautica		1.500,00	-1.500,00	0,00	0,00
Investeringskosten meubilair		1.000,00		811,10	188,90
Investeringskosten machines en toestellen		9.000,00		0,00	9.000,00
Totaal investeringen	0,00	11.500,00	-1.500,00	811,10	9.188,90

Projecten 2008					
ALLE BEDRAGEN ZIJN IN €	OVERDR. 2007	BEGROOT	OVERDR. 2009	UITGE- GEVEN	BESCHIK- BAAR
Onderzoeksopdrachten	210.387,78	240.000,00	-147.503,93	301.564,42	1.319,43
EPTAG	5.000,00	20.000,00		-51,93	25.051,93
Speciale opdrachten artikel 8	70.000,00	70.000,00	-140.000,00	0,00	0,00
Technologiefestival		70.000,00	-68.747,65	1.252,35	0,00
Technologiefestival Nanotechnologie	16.990,45	0,00		15.570,99	1.419,46
Evenementen en campagnes	16.438,53	45.000,00		61.318,76	119,77
Optimalisatie communicatie		65.000,00	-34.920,41	24.610,14	5.469,45
Totaal projecten	318.816,76	510.000,00	-391.171,99	404.264,73	33.380,04

Inkomsten 2008			
ALLE BEDRAGEN ZIJN IN €	BEGROOT	UITGEGEVEN	BESCHIKBAAR
Verkoop diverse artikelen	-500,00	0,00	- 500,00
Verkoop diverse diensten	-25.000,00	-27.616,67	2.616,67
Ontvangen werkingstoelagen	-1.423.221,15	-1.423.221,15	0,00
Intresten op rekening courant	-1.000,00	-731,14	- 268,86
Onttrekking aan de reserves	-65.601,85	-65.601,85	0,00
TOTAAL INKOMSTEN	-1.515.323,00	-1.517.170,81	1.847,81

Vastleggingen 2008	
	BEGROOT
overdracht naar 2008	370.394,22

Overzicht 2008					
ALLE BEDRAGEN ZIJN IN €	OVERDR. 2007	BEGROOT	OVERDR. 2009	UITGEGEVEN	BESCHIK- BAAR
Totaal werkingskosten	51.577,46	323.823,00	-21.520,00	256.907,14	96.973,32
Totaal projecten	318.816,76	510.000,00	-391.171,99	404.264,73	33.380,04
Totaal personeel	0,00	670.000,00	0,00	650.715,25	19.284,75
Totaal investeringen	0,00	11.500,00	-1.500,00	811,10	9.188,90
TOTAAL INKOMSTEN		-1.515.323,00		-1.517.170,81	1.847,81

DEEL 9

ACTIVITEITENOVERZICHT

ACTIVITEIT IN HET VLAAMS PARLEMENT

12 februari: Middagdebat 'Een prik voor het leven', Masereelzaal, Vlaams Parlement, Brussel (Els Van den Cruyce)

26 februari: Studiedag 'ICT, brug naar betere dienstverlening', De Schelp, Vlaams Parlement, Brussel (Stef Steyaert)

8 mei: Postertentoonstelling EPTA-netwerk op internationaal colloquium: 'Een parlement voor de 21ste eeuw', Vlaams Parlement, Brussel (Lieve Van Damme)

14 mei: Presentatie methodologie Burgerconventie aan Delegatie Vietnam in Commissie Mobiliteit (Willy Weyns)

15 mei: Werklunch met Commissieleden Mobiliteit en perslui, als inleiding tot de eerste Vlaamse Burgerconventie in het Vlaams Parlement (Willy Weyns, Stef Steyaert, Lieve Van Damme)

24 mei: Burgerconventie 'Auto en Gezondheid' (Robby Berloznik, Donaat Cosaert, Stef Steyaert, Els Van den Cruyce, Lieve Van Damme, Willy Weyns), Lokettenzaal, Vlaams Parlement, Brussel

4 juni: Boekvoorstelling 'Jongeren en Gaming', in samenwerking met ACCO, F. Masereelzaal, Vlaams Parlement, Brussel (Stef Steyaert)

12 september: Trendworkshop I, workshop met Europese deskundigen in technologisch aspectenonderzoek (TA) over de trendnota, Rik Wouterszaal, Vlaams Parlement, Brussel

16 oktober: Trendworkshop II, Workshop over de trendnota met Vlaamse actoren en experts, Rik Wouterszaal, Vlaams Parlement, Brussel

6 november: Middagdebat 'ICT en cultuurparticipatie', De Schelp, Vlaams Parlement, Brussel (Els Van den Cruyce, Stef Steyaert)

14-15 november: Debat 'Functionele voeding' op Festival van de politiek, Vlaams Parlement, Brussel (Robby Berloznik, Els Van den Cruyce)

25 november: Studiedag 'Groene Biotechnologie', organisatie samen met VIB, De Schelp, Vlaams Parlement, Brussel (Robby Berloznik, Stef Steyaert, Els Van den Cruyce, Lieve Van Damme, Willy Weyns)

9 december: Presentatie van het dossier ICT en cultuurparticipatie door IBBT-SMIT en IST in de commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media van het Vlaams Parlement (Robby Berloznik, Els Van den Cruyce)

12 december: Reflectiedag 'Energie nu. En morgen', De Schelp, Vlaams Parlement, Brussel (Donaat Cosaert, Lieve Van Damme, Robby Berloznik, Els Van den Cruyce)

INTERNE ACTIVITEITEN EN VORMING

24 en 25 januari: Teamdagen te Genval (Donaat Cosaert, Stef Steyaert, Willy Weyns, Robby Berloznik)

12 maart: Voorstelling IST-projecten en adviezen binnen het thema ICT en samenleving in de commissie Digitaal Vlaanderen van het Vlaams Parlement, Brussel (Stef Steyaert, Els Van den Cruyce)

9-10-11 april: EPTA-teamdagen in Noorwegen (Donaat Cosaert, Stef Steyaert, Willy Weyns, Els Van den Cruyce)

16-17 april: Werkvergadering met projectpartners in het EPTA-project over GGO's, Brussel (Stef Steyaert, Els Van den Cruyce, Willy Weyns)

2 juli: Werkvergadering over het ETAG-project 'Direct to consumer genetic testing' (Els Van den Cruyce)

12 september: Workshop met Europese TA-instellingen binnen het kader van de vernieuwde procedure voor het werkprogramma 2009 (Robby Berloznik, Stef Steyaert, Els Van den Cruyce, Lieve Van Damme)

22 september: Expertmeeting binnen het project 'Direct to consumer genetic testing' (Els Van den Cruyce)

16 oktober: Workshop met Vlaamse wetenschappelijke en technologische actoren binnen het kader van de vernieuwde procedure voor het werkprogramma 2009 (Robby Berloznik, Stef Steyaert, Els Van den Cruyce, Lieve Van Damme, Willy Weyns)

5 november: Overleg met de dienst Informatie omtrent informatie over Wonen en Zorg (Robby Berloznik, Els Van den Cruyce)

28 november: Opleiding 'Hoe schrijf ik een goede webtekst', Vlaams Parlement (Lieve Van Damme)

12 december: Dagvoorzitter op de Reflectiedag 'Energie nu. En morgen?', Brussel (Donaat Cosaert)

WERKBEZOeken

9 januari, 13 februari, 20 februari, 19 maart: Hoorzitting energiearmoede – Commissievergadering in het Vlaams Parlement (Donaat Cosaert)

9 januari: Ontmoeting met STOA Panel Europees Parlement (Ph. Busquin en M. Harbour) over de zichtbaarheid van STOA binnen het EP (Robby Berloznik)

7 maart: Werkvergadering over het ETAG-project 'Direct to consumer genetic testing', Bonn (Els Van den Cruyce)

- 25 maart:** Werkvergadering met IBBT over het festival E-dinges, IBBT, Gent (Robby Berloznik, Stef Steyaert, Els Van den Cruyce)
- 31 maart:** werkbezoek aan Federaal Kenniscentrum Gezondheidszorg, gesprek met Ramaeckers, directeur, Brussel (Robby Berloznik)
- 18 april:** Interne workshop omtrent het dossier ICT en cultuurparticipatie, SMIT-VUB, Brussel (Robby Berloznik, Stef Steyaert, Els Van den Cruyce)
- 26 april:** Academische zitting emeritaat Jean-Jacques Cassiman, Aula KULeuven, Leuven (Willy Weyns)
- 14 mei:** Lezing 'The main energy and climate challenges for the next 40 years' n.a.v. de uitreiking van eredoctoraat aan Claude Mandil (IEA) – Leuven (Donaat Cosaert)
- 13 juni:** Werkvergadering over het ETAG-project 'Direct to consumer genetic testing', Bonn (Els Van den Cruyce)
- 18 juni:** Gesprek Alain Deleener (Coördinator Europese Programma's) ter voorbereiding deelname CIVISTI-project, IWT (Lieve Van Damme, Robby Berloznik)
- 9-20 juni:** Werkvergadering met projectpartners in het EPTA-project over GGO's, Kopenhagen (Stef Steyaert, Els Van den Cruyce)
- 3 juli:** Hoorzitting over de risico's verbonden aan gsm-straling, Commissie Leefmilieu, Vlaams Parlement (Donaat Cosaert)
- 27 augustus:** Afsluitend symposium 'Technische geletterdheid voor iedereen' in het kader van het project Techniek Op School voor de 21ste eeuw (TOS21) – Brussel (Donaat Cosaert)
- 11 september:** THE EU-CHAPTER CoR-EU, Club of Rome, Brussel (Lieve Van Damme)
- 16 september:** STOA-project workshop, Future Energy Systems for Europe, Brussel (Donaat Cosaert)
- 24-25-26 september:** Civisti kick-off meeting, Copenhagen (Lieve Van Damme, Stef Steyaert, Robby Berloznik)
- 8 oktober:** Meeting European Technology Platform SMART GRIDS, Brussel (Donaat Cosaert)
- 15 oktober:** STOA-project workshop, Future of European Transport, Brussel (Donaat Cosaert)

EXTERNE PRESENTATIES

7 februari: Persconferentie 'Jongeren en Gaming', De Singel, Antwerpen (Stef Steyaert, Lieve Van Damme)

28-29 februari: OESO Workshop on NBIC Convergence and the Environment, presentatie over het Converging Technologies project, Parijs (Robby Berloznik)

10-13 maart: UNESCO 'Colloque/atelier sous-régional "Science, Technologie et Parlement"', presentatie in Congolese Parlement over parlementaire technology assessment in Europa, Brazzaville, Congo Brazzaville (Robby Berloznik)

20 maart: HOWEST Studiedag Vlaamse Spelindustrie, presentatie over het Gaming project, Kortrijk (Robby Berloznik)

29 april: Workshop Parliamentary Technology Assessment, presentatie over parlementaire TA in Europa, Canberra, Australië (Robby Berloznik)

4-7 mei: IAIA Conference, Scientific Session on Parliamentary Technology Assessment, IAIA Conference, Perth, Australië (Robby Berloznik)

15-16 september: presentatie over project Converging Technologies voor Raad van Bestuur TA Swiss, Lugano, Zwitserland (Robby Berloznik)

17-18 september: OESO Worskhop over Citizen Participation in Science, op uitnodiging van EWI, Parijs (Robby Berloznik)

2 oktober: Lezing 'Toekomstverkenning energiesystemen', Centrum Duurzaam Bouwen (CEDUBO) te Heusden (Donaat Cosaert)

18 juni, 8 juli, 15 juli: Expertenvergadering Energie- en klimaatscenario's voor de sectoren industrie en energie t.b.v. MIRA-S 2009, Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM), Mechelen (Donaat Cosaert)

27 juni, 25 augustus: Expertenvergadering Energie- en klimaatscenario's voor de sectoren huishoudens en handel & diensten t.b.v. MIRA-S, Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM), Mechelen (Donaat Cosaert)

11 september: THE EU-CHAPTER CoR-EU, Technology Assessment, Governance and Sustainability, Club of Rome, Brussel (Robby Berloznik)

10 oktober: Atelier Gouvernance et Technology Assessment, Spiral, ULG, Luik (Willy Weyns)

EXTERNE VORMING

17 januari: Leuven Inc. Over Synthetische Biologie, Leuven, IMEC (Robby Berloznik)

28 januari: Opvolgingscomité 'Uitwerking van scenario's en verkenning van transitiepaden voor duurzame consumptiepatronen (CONSENTSUS) in het kader van PODO II', Brussel (Donaat Cosaert)

29 januari: Werkgroep Flexibele mechanismen van de Vlaamse Klimaatconferentie, Brussel (Donaat Cosaert)

30 januari: EU-workshop Renewable Energy Policy, Brussel (Donaat Cosaert)

11-12 februari: Joint EC/EPoSS Workshop 2008: Beyond RFID-The Internet of Things, Brussels (Robby Berloznik)

14 februari: CIEP Energy policy meeting 'Mind the OIL gap', Den Haag (Donaat Cosaert)

15 februari: Stakeholdersmeeting Coördinatiewerkgroep Broeikaseffect van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM), Brussel (Donaat Cosaert)

19 februari: K.VIV-jaartheme 'Klimaat schept kansen', Klimaat en overstromingen, Antwerpen (Donaat Cosaert)

26 februari: VEA-studiedag 'Energierenovatieprogramma 2020, stand van zaken', Brussel (Donaat Cosaert)

26 februari: Studiedag Corvee - ICT: een brug naar betere dienstverlening, Brussel (Robby Berloznik)

5 maart: Werkgroep Energie van de Vlaamse Klimaatconferentie, Brussel (Donaat Cosaert)

13 maart: Begeleidingscomité van de projecten Systeeminnovatie en Transitie management van het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling, Brussel (Donaat Cosaert)

20 maart: Workshop Persrelaties 'Hoe bereikt u een optimaal resultaat in uw omgang met de pers?', Belga, Brussel (Lieve Van Damme)

18 maart: Werkgroep energie, Heverlee (Donaat Cosaert)

7 april: FOD Leefmilieu, Studienamiddag Klimaatveranderingen en Gezondheid, Brussel (Donaat Cosaert)

8-12 april: EPTA-practitioners meeting, Lillehammer, Noorwegen (Donaat Cosaert, Stef Steyaert, Els Van den Cruyce, Willy Weyns)

15 april: Workshop mediatraining bij Belga, Brussel (Els Van den Cruyce)

- 15 april:** Debat Energierevolutie, Leuven (Donaat Cosaert)
- 22 april:** K.VIV studiedag The Future for Nuclear Energy in our Energy Strategy, Brussel (Donaat Cosaert)
- 23 april:** CASES Workshop on the Assessment of Policy Instruments in the Electricity Sector – Brugge (Donaat Cosaert)
- 29 april:** Studiedag Smart Metering: droom van de ingenieur of strategische uitdaging, Brussel (Donaat Cosaert)
- 27 mei:** Friends of Europe middagdebat 'Carbon Capture and Storage', Brussel (Donaat Cosaert)
- 3 juni:** K.VIV-jaartheme 'Klimaat scheidt kansen', Klimaat en oprukkende ziekten, Geel (Donaat Cosaert)
- 6 juni:** Knowledge for Growth FlandersBio, Gent (Els Van den Cruyce)
- 10 juni:** Leuven.Inc Visionair Seminarie: 'Robotica' – Heverlee (Donaat Cosaert)
- 18 juni:** ODE-Vlaanderen studiedag 'Nieuwe technische voorwaarden voor decentrale elektriciteits-productie', Gent (Donaat Cosaert)
- 19 juni:** Leuven.Inc Visionair Seminarie: 'Food for the future', Heverlee (Donaat Cosaert)
- 26 juni:** STOA-Workshop ICT & Media Industries in the Times of Web 2.0, Europees Parlement, Brussel (Els Van den Cruyce)
- 9 september:** GETIP discussion EU & national energy innovation plans, Den Haag (Donaat Cosaert)
- 12 september:** MIP-overleg rond Smart Grids in Vlaanderen m.m.v. VITO, KULeuven, IMEC, VRWB en VOKA, Leuven (Donaat Cosaert)
- 13 september:** VRWB Colloquium, Brussel (Robby Berloznik)
- 18 september:** Post-2012 stakeholders meeting Study on climate & energy package by FPB, Brussel (Donaat Cosaert)
- 30 september:** Begeleidingscomité van de projecten Systeeminnovatie en Transitie management van het Steunpunt Duurzame Ontwikkeling, Brussel (Donaat Cosaert)
- 6 oktober:** CIEP Seminar Energy Market Liberalisation, 1998-2008 and beyond, Den Haag (Donaat Cosaert)
- 6-9 oktober:** Rathenau TA najaarschool, Wassenaar (Lieve Van Damme)

9 oktober: Leuven.Inc. Seminarie Bioresponsies en gedragingen, online meten en voorspellen, IMEC Leuven (Els Van den Cruyce)

12 november: STOA Annual Lecture Europees Parlement, Brussel (Robby Berloznik)

13 november: FRDO-Conferentie 'Welke maatschappij in 2050, Toekomstvisies 2050', Brussel (Donaat Cosaert)

20 november: K.VIV-jaartheme 'Klimaat schept kansen', Ondergrondse CO2-opslag, Genk (Donaat Cosaert)

1-2 december: European Interministerial Conference on E-Inclusion, Wenen, Oostenrijk (Robby Berloznik)

3 december: Discussienamiddag over voorstel van richtlijn ter bevordering van het gebruik van hernieuwbare energie volgens EU-richtlijn, Heverlee (Donaat Cosaert)

16 december: Vlaanderen, innovatieve gezondheidsregio: brug tussen onderzoek, klinische praktijk en industrie, UZ Leuven (Els Van den Cruyce)

STAGE- EN STUDIEBEGELEIDINGEN

Begeleiding stage Bert Van Acker (VUB). Voorbereidende research en samenstelling informatiebrochure voor het festival E-dinges (Els Van den Cruyce)

FUNCTIES VAN DE DIRECTEUR

Lid van het programmacomité van de EU-US biannual workshop of foresight methodology, Joint Research Centre-IPTS, Sevilla, Spanje.

Lid van de Raad van Advies, EOS-Magazine (vanaf 9 augustus 2005).

DEEL 10 PUBLICATIES

Niet alle publicaties in de volgende lijst geven de mening van het IST weer. Er is in dat opzicht een verschil tussen de categorie 'IST-documenten' en de andere documenten. De 'IST-documenten en publicaties' representeren de opinies en adviezen van het Instituut Samenleving en Technologie. De andere documenten, hoofdzakelijk wetenschappelijke eindrapporten en hun samenvattingen, biedt het IST ongewijzigd aan zoals ze geschreven zijn door de auteurs. De opinies, conclusies en aanbevelingen in deze documenten zijn die van de auteurs. Zij kunnen dus afwijken van die van het IST en zij binden het IST op geen enkele wijze.

Wetenschappelijke eindrapporten, samenvattingen en publicaties

Game on. We krijgen er niet genoeg van, De Pauw Evelien, Pleysier Stefaan, Van Looy Jan, Bourgonjon Jeroen, Rutten Kris, Vanhooven Steven en Soetaert Ronald, studie in opdracht van het IST, Vlaams Parlement, Brussel, 2008, 202 p.

Mijn auto, mijn gezondheid, Bruno Van Zeebroeck en Tim Nawrot (KULeuven), studie in opdracht van het IST, Vlaams Parlement, Brussel, 2008, 146 p.

Rol van fossiele bronnen, J.H.B. (Jos) Benner (CE), A.F. (Aad) Correljé (CIEP), H.J. (Harry) Croezen (CE), L.C. (Lucia) van Geuns (CIEP), S. (Stephan) Slingerland (CIEP), J.T.W. (Jan) Vroonhof (CE), studie in opdracht van het IST, Vlaams Parlement, Brussel, 2008, 192 p.

Toekomstverkenning energiesystemen Vlaanderen, Erik Laes (SCK-CEN), Lieve Goorden, Johan Couder, Aviel Verbruggen (Universiteit Antwerpen), studie in opdracht van het IST, Vlaams Parlement, Brussel, 2008, 136 p.

IST-documenten en publicaties

IST Dossier 14: Game on. Ze krijgen er niet genoeg van, 2008, 31 p.

IST Dossier 15: Een prik voor het leven, 2008, 55 p.

IST Dossier 16: Zoeken, vinden, ontginnen, 2008, 27 p.

IST Dossier 17: Waterstof. Motor van de toekomst?, 2008, 43 p.

IST Dossier 18: ICT en cultuurparticipatie, 2008, 59 p.

IST Dossier 19: Energie nu. En morgen?, 2008, 94 p.

IST Aanbeveling: Games in Vlaanderen, 2008, 7 p.

Boeken, gidsen, informatiebrochures

Feiten in een notendop: Biobrandstoffen, IST, 4 p.

Feiten in een notendop: Co-existentie in de landbouw, IST, 2008, 4 p.

Discussiebrochure 'Auto en gezondheid' (Burgerconventie 24 mei 2008, Vlaams Parlement),

Isabelle Rossaert en Liesbeth Van den Berghe, IST, 2008, 84 p.

Nieuwe impulsen voor het debat over genetisch gewijzigd voedsel (Herdruk), IST, 2008, 4 p.

LIJST MET AFKORTINGEN

ANRE	Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie
BAEE	Benelux Association for Energy Economics
BBL	Bond Beter Leefmilieu is de federatie van meer dan 140 Vlaamse natuur- en milieuverenigingen
CE	Oplossingen voor milieu, economie en technologie, ontstaan uit het Centrum voor Energiebesparing te Delft
CIEP	Clingendael International Energy Programme
DER	Distributed Energy Resources of m.a.w. gedistribueerde opwekking, lokale opslag en vraagsturing
ECD	European Citizen's Deliberation
EHSAL	Europese Hogeschool Brussel
EPTA	European Parliamentary Technology Assessment Network
ETAG	European Technology Assessment Group
IBBT	Interdisciplinair instituut voor Breedbandtechnologie
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IMEC	Vlaams Interuniversitair Micro-Elektronisch Centrum
INFRAx	Infrax verzorgt sinds 2007 de exploitatie, het onderhoud en de ontwikkeling van alle leidinggebonden nutsvoorzieningen (aardgas, elektriciteit, kabeltelevisie en / of riolering) op het grondgebied van de gemeenten die daarvoor bij de zuivere intercommunales Interelectra, Iveg of WVEM aangesloten zijn
IPSC	Institute for the Protection and Security of the Citizen
IPTS	Institute for Prospective Technological Studies
IRCEL	Intergewestelijke Cel voor Leefmilieu
ITAS	Institute of Technology Assessment and Systems Analysis (Duitsland)
IWT	Instituut voor de aanmoediging van innovatie door Wetenschap & Technologie in Vlaanderen
JRC	Joint Research Center
KBS	Koning Boudewijnstichting
KULeuven	Katholieke Universiteit Leuven
KULeuven –TME	Afdeling Toegepaste Mechanica en Energieconversie, KULeuven
KULeuven-IMER	Instituut voor Milieu- en Energerecht, KULeuven
KULeuven-ELECTA	ELectrical Energy & CompuTer Architecture, The Electrical Energy, KULeuven
LNE	Departement Leefmilieu Natuur en Energie van de Vlaamse Overheid
MINA-Raad	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
MIRA-T	Vlaams milieu- en natuurrapport

Novem	Nederlandse onderneming voor energie en milieu, sinds fusie met Senter omgedoopt tot SenterNovem - agentschap van het Nederlands Ministerie van Economische Zaken
ODE-Vlaanderen	Organisatie voor Duurzame Energie Vlaanderen, sectororganisatie en gespecialiseerde informatiezender voor duurzame energie in het Vlaams Gewest
OIVO	Onderzoeks- en informatiecentrum van de verbruikersorganisaties
PAK	Polycyclische aromatische koolwaterstoffen
PM	Particulate Matter
POST	Parliamentary Office of Science and Technology (UK)
SCK	Studiecentrum voor Kernenergie
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, overleg- en adviesorgaan van de Vlaamse sociale partners.
SMIT-VUB	Studies on Media Information and Telecommunication
SPIRAL	Scientific and Public Involvement in Risk Allocations Laboratory (Luik)
STOA	Scientific and Technological Options Assessment (European Parliament)
TA	Technology Assessment
TAB	Büro für Technikfolgen-Abschätzung beim Deutschen Bundestag
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UA/STEM	Studiecentrum Technologie Energie Milieu, Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
UHasselt	Universiteit Hasselt
VEA	Vlaams Energie Agentschap (ontstaan uit administratie Natuurlijke Rijkdommen en Energie (ANRE))
VIB	Vlaams Instituut voor Biotechnologie
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieu Maatschappij
VOKA	Vlaams Economisch Verbond
VREG	Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt
VUB-ETEC	Vakgroep Elektrotechniek en Energietechniek, Vrije Universiteit Brussel
VUB-MESO	Medische Sociologie, Vrije Universiteit Brussel
VUB-WER	Departement Werktuigkunde of Mechanica, Vrije Universiteit Brussel
WenK	Hogeschool voor Wetenschap & Kunst

COLOFON

Redactie: Robby Berloznik, Donaat Cosaert, Lieve Van Damme, Els Van den Cruyce, Willy Weyns (IST) en Peter Raeymaekers (LyRaGen bvba)

Coördinatie en redactie: Lieve Van Damme

Met dank aan: Sabine Vermeulen

Taaladvies: Luk Vanrespaille

Lay-out en drukwerk: B.AD

Verantwoordelijke uitgever: Robby Berloznik, directeur IST, Vlaams Parlement, 1011 Brussel

www.instituutsamenlevingentechnologie.be

ist@vlaamsparlement.be